PROMIN

ПРОМІНЬ

РІК V ЛИСТОПАД — NOVEMBER, 1964. ЧИСЛО 11

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department, Ottawa, and for Payment of Postage in Cash.

ПРОМІНЬ

РІК V
Ч. 11

ЛИСТОПАД, 1964
Виходить раз у місяць

Видає
Союз Українок Канади
Редагує Редакційна Колегія

Наталя Когуська, редакторка; Анна Токарик, голова Союзу; Ольга Войценко, Тоня Горохович, Оленка Негрич.

Передплату висилати на адресу:
PROMIN
P. O. Box 3551, Sta. B., Winnipeg 4, Man.

PROMIN

NOVEMBER, 1964 VOL. V
Monthly Publication No. 11

Published by
Ukrainian Women's Ass'n of Canada
Edited by Editorial Committee
Natalia Kohuska, Editor

Subscription in Canada $3.50
Subscription in other countries 4.00
Single copy ..... .40

Address:
PROMIN
P. O. Box 3551, Sta. B., Winnipeg 4, Man.

На обкладинці: Королева Єлисавета II і її чоловік, принц Филип. З нагоди відвідин Канади в жовтні 1964 р.

В ЦІМ ЧИСЛІ:

Вінець сторіччю 1
Л. Костенко — На світі можна жить 1
О. Маковей — Поетична душа 2
Др. Г. Яніщевська — Плян праці 2
Орися Сушко — З конференції Союзу 3
В. Ткаченко — Високі стежки 4
Олександра Черненко — Шевченко у Вашингтоні 5
П. Ш. Черкаська — О. А. Кошиць 9
А. Токарик — Конвенція КНЖР 13
Anna Tokarek — Annual Report 15
Resolutions Adopted at National Council 16
"Citizen" — How the Performing Arts 17
З пересп. Є. Онацького — Про любов і кохання 23
Лариса Муровић — Дуб 23
І. Неленська — Одноденний побут 24
Г. Лазарук-Гендерсон — Крізь цей світ 25
І. Боднарчук — Після першої зустрічі 26
НК. — Одна з трьох фундаторок 27
Н. Приходько — Осінь 28
М. Погідний — Доктор Кукуріку 28
А. Крамарева — Прощання з рідним краєм 30
Громадська і родинна хроніка 31
Н. Сенів — Домашне господарство 32
О. Семчук — народне мистецтво 32

Бібліотека Інституту Св. Володимира

Для Інституту конечно потрібно відповідної бібліотеки, в якій студенти могли б знайти відповіді на всякі питання відносно української справи.

Вийшла Енциклопедія українознавства в англійській мові, її обов язково потрібно. Також конечно потрібно: словарі, Історія Літератури, Історія України, Твори Шевченка, Твори Франка, Твори Лесі Українки та багато, багато інших.

З огляду на те, що Інститут не має фондів, ми закликаємо свідоме громадянство допомогти Інститутові набути відповідні книжки.

Книжки або грошеві пожертви висилати на адресу Інституту.

St. Vladimir Institute
651 Spadina Ave.,

Редакція застерігає собі право скорочувати дописи. Дописи, які поміщуються в інших часописах, редакція містити не обіцює — уникаємо повторювання.

Не поміщені рукописи редакція не звертає, хіба за спеціяльним, згори зазначеним застереженням.

НОВІ КНИЖКИ

Михайло Драй-Хмара: Поезії. Накладом дружини автора. Редактор В. Давиденко. Мистецьке оформлення Н. Холодного. Ню Йорк. 1964 рік. Сторінок 295.

Софія Парфанович: Чарівна діброва. Оповідання і нариси. Накладом автора. Чікаго, 1964 р. Тираж 1,000 примірників. Сторінок 202.

Софія Парфанович: Такий він був. Історія одного пса. Повість для молоді. Повість нагороджена першою літературною нагородою СФУЖО, 1961. Літературна і мовна редакції В. Давиденко. Мистецьке оформлення Н. Мудрик-Мирц. Тираж 2,000 примірників. Видавництво „Свобода", Джерзі Сіті-Ню Йорк. 1964 рік. Сторінок 198.

Тетяна Шевчук. На престіл майбутніх днів. Поезії. Вінніпег 1964 р. Ст. 79. Ціна $1.50.

Північне Сяйво. Альманах ч. 1. Упорядкував Яр Славутич. Видавництво Славута (У співпраці з Літературно-Мистецьким Клюбом). Едмонтон 1964. Надруковано 500 примірників.

Віталій Волков. Довбуш. Роман. Видавнича Спілка „Тризуб", Вінніпег, Канада. 1964 рік. Сторінок 304.

Христя Алчевська — Clematis. Поезії упорядкував і додав листування та біографію родини Алчевських **Ін. Сава Зеркаль.** Ню Йорк 1964. Стор. 48 стор.

Докія Гуменна — Скарга майбутньому. Роман. Видавництво Об'єднання Українських Письменників „Слово". Нью Йорк. 1964. Стор. 325.

Володимир Радзикевич — Історія Української Літератури. Підручник для шкіл і курсів українознавства. Видавництво Шкільна Рада. Нью Йорк. 1964.

Леонід Бачинський — Нотні видання поезій Т. Шевченка друковані в США і Канаді. (Бібліографічні матеріяли). Накладом В-ва Гомін України. Український Музей-Архів у Клівленді. Клівленд, Огайо. 1964 р.

J. B. Rudnyckyj — Ukrainica Canadiana 1963. Ukrainian Free Academy of Sciences. Published by Ukrainian Canadian Committee. Winnipeg, 1964.

Printed by Trident Press Ltd., Winnipeg, Man., Canada.

ПРОМІНЬ

РІК V ЛИСТОПАД, 1964 Ч. 11

Вінець сторіччю...

І так минає багатий на події рік сторіччя народин Ольги Кобилянської — письменниці, що своїми творами внесла новий подих в тодішню добу, а в ній вирізьбила тип нової жінки. Жінка людина! „...мати таку свободу, щоб бути собі ціллю" ...", або „...щоб з тої нашої жінки виробилась сильна особистість, із виразними рисами: виробився свого роду тип, що відограв би свою роль в розвою культури й історії нашої народности, не менше героїчно і корисно, як інші національні жіночі типи"...

Наче чарівною рукою здіймала Кобилянська з обличчя української жінки почуття приниження, покори, вічного послуху і казала їй бути людиною достойною себе. Вона викликала українку на дорогу змагань, і боротьби за своє місце в родині, в суспільстві, у всіх галузях творчої праці і науки.

Сімдесять шість років минає від появи першого твору письменниці — „Людина", в якім Ольга Кобилянська вивела в жінці людину, показавши її духовий світ і боротьбу за незалежність, за освіту, за власні уподобання, вивела той світ, в якім ця людина знаходилась.

Ольга Кобилянська! Яким дорогим є те імя для кожної українки! Поминаючи важкі життєві обставини, часту самотність і терпіння — нанароджувались одна по одній прекрасні твори, перлини художньої літератури — „Царівна", „Через кладку", „В неділю рано зілля копала", „Земля", „За ситуаціями", „Ніоба", „Некультурна" та десятки оповідань в збірках, нариси і новелі. І в кожній з них вона — жінка, змальована на канві своєї доби, своїх обставин, з яких ясним променем б'є світло, вказуючи дорогу майбутньому.

І ось ми спиняємось в роковини сторіччя її народження, щоб зложити їй вінець слави і скласти приречення її ідеалам. Вона ж нам вказувала дорогу, до них вона покликала нас своїм словом міцним і ласкавим — служити своєму народові, служити через свою організованість, служити через безнастанну працю над собою, бути первовзором в родині: „...щоб могти стати гординею наших батьків, братів, мужів, і стати підпорою нашому народові, підвалиною нашої нації і щоб вона могла славитись своїм жіноцтвом, як своїм найкращим цвітом..."

Засуджувала Ольга Кобилянська все те, що вузкоглядне в жінці, дрібне, загумінкове, а жінок, які захоплюються лише зовнішнім виглядом, уборами, а їх власний духовий світ безідейний, засмічений плиткими пересудами і без бажань попрацювати над собою:

„Мені приходилось нераз в життю — пише вона у своїй біографії — боротись з вузкоглядністю і тупоумством та невільничими поглядами, що походили з традиційної заскорузлости і що були через свою довголітність сильні" — згадувала опісля письменниця у своїй автобіографії. Але в тій же автобіографії дає первовзір жінки, учительки, що на ціле була для Кобилянської ідеалом й якої характер не раз змальовувала вона у героях своїх повістей:

„Імпозантна, достойна жінка, що могла мірятись в дискусії хоч би з ким. „Пані Сталь" називала я її в своїй душі — через її велику освіту — повагу і дар мови. Вона — то була не лише моєю вчителькою в школі, але вчителькою і приятелькою поза нею."

З великою шанобою відзначувало жіноцтво Союзу Українок Канади сторіччя письменниці. По відділах відбувались академії, концерти, сходини і читання творів, на головнім з'їзді Союзу у Вінніпеґу була присвячена одна сесія. Лавровий вінець складаємо славному сторіччю письменниці за її труди, за шляхотність, за велич виплеканого самотужки духа, за любов і серце, сповнене краси і добра.

Ліна Костенко

***

На світі можна жить без еталонів*)
по різному дивитися на світ —
широкими очима
з під долоні,
крізь пальці
з-поза воріт.

Від того світ не зміниться нітрохи.
І все залежить від людських зіниць:
в широких відобразиться епоха,
у звужених — збіговисько дрібниць.

*) Точність вимірів

Плян Праці Культурно-Освітньої Референтки

до Програмових Комітетів чи Культурно-Освітніх Референток відділів СУК

Минулого року в своїй програмі культурно-освітньої праці по відділах Союзу Українок Канади я подала вказівки, на що ми маємо звернути увагу в культурно-освітній праці серед наших членок та для розбудови української культури серед нашої спільноти в Канаді. Деякі відділи приступили вже в минулому році до виконання намічених нами цілей: відбувалися вже гутірки на виховавчі теми, заклалися при деяких відділах гуртки книголюбів, пожвавилася праця програмових комітетів. Але ще багато завдань чекають на виконання. Життя не стоїть, все йде вперед. „Панта реі", як сказав грецький філософ Геркліт або словами нашого генія Тараса Шевченка „все йде, все минає і краю не має".

Починаймо працю з родини: виховні завдання батьків. Про це так вичерпно пише у своїх статтях у „Промені" Тоня Горохович. Влаштовуймо гутірки-семінарі на виховні теми. На батьках лежить відповідальність затримати українську мову в родині.

Закладаймо дитячі садки. Наш ідеал є цілоденний дитячий садок. Де місцеві обставини не дозволяють цього зробити, дбаймо про те, щоб при недільних школах та при кожній українській школі був дитячий садок, як підготовча кляса перед школою на взірець „кіндерґартен" — при публічних школах Канади.

Посилаймо дітей до недільних шкіл, де наші найменші дістануть основи релігійного виховання, до українських шкіл, на літні оселі та на курси українознавства. Даруймо дітям за успіхи в науці українські книжки, а університетській молоді уділюймо грошові дари — стипендії. Хай молодь наша записується на університет на студії української мови та до інститутів. Потребуємо кваліфікованих учителів, що володіють двома мовами, українською та англійською. Наші професіоналісти пошукують за секретарками, що знають англійську та українську мову та що вміють друкувати на українській машинці так само скоро, як і на англійській. Закладаймо курси писання на українській машинці при наших відділах або подбаймо за те, щоб такі курси писання на машинці увійшли до програми курсів українознавства. Влаштовуймо курси вишивання, варення традиційних українських страв, писання писанок і т. п.

Щоби легше було виявити зацікавлення членок до поодиноких курсів, прикладаю взірець акнети. Постарайтеся знайти інструкторок серед своїх членок. Просимо подати висліди анкет до централі. Централя застановляється над підшуканням постійної інструкторки для праці на місцях, якщо буде в цьому потреба.

Удосконалюймо свої знання, використовуймо всі нагоди, коли ми можемо поповнити нашу духову культуру, ступити вище на щаблях освіти і знання. В цей Ювілейний Шевченковий рік пам'ятаймо заповіт нашого великого поета-мислителя: „І чужому научайтесь і свого не цурайтесь".

Культурно-освітня Референтка
Союзу Українок Канади

Ганна Янішевська.

Жовтень 1964.

„ПОЕТИЧНА ДУША"

(Уривок з листа Осипа Маковея до Ольги Кобилянської 10 жов. 1897 р.)

(. . .) Вірте мені, ніхто Вас так не цінить, як я Вас ціню; може, се неясно сказано, так я поправлюся: ніхто або мало хто розуміє ту вашу наскрізь поетичну, глибоку і чесну душу так, як я. Зі становиська літературного критика б'ю поклони перед Вами. (. . .)

Остається симпатія душ, приязнь, правдива приязнь поміж нами, якої не відрікаюся, -я к о ї ш у к а ю з В а м и, знаючи, що вона мене ублагороджує, а для Вас є хоч Резонатор[1]. І тут мені можете вірити і мою руку взяти в свою, як від приятеля щирого, котрий не раз просто чудується Вашій золотій жіночій душі і умові, котрий Вас за всі ті гарні прикмети любити мусить, так як любиться все благородне і гарне. (. . .)

Хоч би ми особисто не зналися, я мусив би Вас високо цінити за Вашу роботу, коли ж ми ще й особисто знаємося і я знаю, в яких обставинах Ви ту роботу робите, то, очевидно, мушу Вас ще більш цінити. Вона не дасться відділити від чоловіка; шануючи роботу, не можна не шанувати чоловіка, що ту роботу зробив; а чоловік, як самі знаєте, чує, що єго самого поважають, коли кажуть, що єго робота добра. Чи ж можу я, отже бути байдужим до Вас? . . .-

[1]) Резонатор (нім.). Ред.

З КОНФЕРЕНЦІЇ СОЮЗУ УКРАЇНОК

Знимка урядниць центральної управи Союзу Українок Канади в Гемилтон — Торонто. Перший ряд зліва направо пані: Галя Липка — касієрка, Доця Мандзюк — 2-га заст. голови, Орися Сушко — кор. і ділова секретарка, Анна Токарик — голова, Калина Сакалюк — 1-ша заст. голови, Юлія Никіфорук — рекор. секретарка, Стефанія Яхимець — 4-та заст. голови. Другий ряд: (панна) Стефанія Олійник — контр. комісія, Таїсія Бевш — голова пров. екзекутиви, Леся Хорош — рефер. Цивільної Оборони, Анастасія Пасерб — контр. комісія, Одарка Смельська — контр. комісія, Оля Гамара — реф. громадянства, (добр.) Параскевія Федак — реф. архіву, (др.) Ганна Янішевська — реф. культ.-освіти, Анна Балан — реф. звязків.

Конференція Союзу Українок Канади, яка відбулась у Вінніпегу 3 липня 1964 р. була успішною. На конференцію прибуло поважне число членок Союзу, які із великим зацікавленням брали активну участь у всіх порушених на програмі справах. Нарадами керувала голова Союзу, пані Анна Токарик.

Справи обговорені на конференції та їх рекомендації:

Сторіччя Канади. В справі Сторіччя Канади були подані інформації взяті з формулярів, які одержано від відділів. Найбільше голосів було подано відділами на першу точку — тобто видати історію про 40-літню працю Союзу Українок Канади в українській і англійській мовах. В цій справі розвинулася ширша дискусія, в якій брали участь слідуючі пані: Н. Когуська, М. Мадюк, А. Павлик, А. Сарчук, П. Сліпчук, М. Нижник і панна А. Фігус.

У висліді дискусії рекомендовано виконати проєкт, який подала пані Г. Балан з Торонта — зібрати екземпляри з образотворчого мистецтва українських мистців, що живуть у Канаді і, щоб тим способом зарепрезентувати себе в ділянці художньої творчости і разом з цим вложити свій вклад в канадійську культуру.

Промінь. В справі „Променя" зреферувала редакторка Когуська. Вона звернула увагу на потребу постійної піддержки журнала та подякувала особам і відділам, що до цієї пори піддержували „Промінь". Кошти за видання книжки „Українська Жінка в Хореографії" вже заплачено і відтепер всі пожертви на Тривалий Фонд остаються як чистий дохід для „Променя".

Після дискусії, в якій брали участь пані Буд-

ник, Мадюк, Когуська й інші рекомендовано відзначити 5-ліття „Променя", який починається з початком 1965 року і в зв'язку з тим забезпечити його фінансово.

Видавничий Фонд ім. Н. Кобринської. Голова Союзу, пані Токарик поінформувала присутніх про стан Видавничого Фонду і просила, щоб відділи дальше жертвували на цей фонд. Референтка Видавничого Фонду написала в цій справі заклик, що був поміщений в „Промені" і був розісланий до відділів. Там було згадано про дальші пляни у зв'язку з виданням і про книжки, які в скорому часі мають бути видані.

Пані Токарик заявила, що в цей час провадиться Кампанія на Фонд Фундації СУС і, щоб членки по своїй змозі жертвували також на цей фонд.

Молодші Відділи СУМК і садочки. Пані Токарик повідомила, що ми маємо зорганізованих 38 відділів Молодшого СУМК при відділах Союзу Українок Канади і заявила, що при кожному відділі Союзу Українок Канади повинен бути такий відділ молодших СУМКівців. Також зазначила, що в цей критичний час двомовности і двокультурности ми повинні звернути особливу увагу на Садочки — зорганізовувати їх де ще немає і підготовляти дітей до української школи.

Пані Когуська рекомендувала зарядити інструкторський курс для Садівничок і СУМК. Дискусія виявила потребу заангажування фахову інструкторку, яка мала б працювати в терені, даючи курси інструкторські.

Головний З'їзд. В справі Домініяльного З'їзду рекомендовано, щоб з'їзд відбувся так як припадає — в 1965 році, поминаючи якібудь перешкоди і, щоб з'їзд відбувся на Сході Канади.

40-літній Ювілей Союзу Українок Канади. Пані Токарик повідомила присутніх, що в 1967 році припадає 40-літній ювілей Союзу Українок Канади і просила присутніх подати рекомендації, в який спосіб найкраще було б відбути це свято.

У дискусії всі були згідні, щоб відзначити 40-літній ювілей Союзу Українок Канади в Саскатуні, в місті його заснування, на весні або літом 1967 року.

Статутова і резолюційна Комісії. Пані Токарик повідомила, що є потреба створити Статутову і Резолюційну комісії і щоб ці комісії постійно діяли. Рекомендовано, щоб центральна управа Союзу Українок Канади покликала до цих Комісій відповідних осіб.

Двомовність і двокультурність. Пані Токарик повідомила присутніх, що центральна управа приготовила бріф до Королівської Комісії в справі двомовности і двокультурности — уважаємо конечним, щоб наша організація подала свої конкретні погляди до цієї Комісії.

СФУЖО. Були прочитані листи від осіб, які подали до центральної управи свої погляди відносно приналежности Союзу Українок Канади до СФУЖО. Після цього розвинулася широка дискусія, в якій брали участь майже всі присутні.

Після дискусії всі були згідні щоб про цю справу далі інформувати членство дорогою обіжників і журнала „Промінь".

Орися Сушко, секретарка.

Валентина Ткаченко

Високі стежки

З твого будинку гори видні,
Стрімка орлина височінь.
Тобі вершини змалку рідні
І світло їх і їхня тінь.

Від них весна надходить рано
У сад, в якому ти живеш.
І осінь з яблуком румяним
Від тебе йде за гори теж.

В розмові тихій ізо мною
Ти в очі глянувши мої,
Усе показуєш рукою
Висоти й букові гаї.

Говориш. — Казка не вершини,
Це нам би, люба, там побуть
Ростут столітні там ялини,
Орли із хмизу гнізда віють.

Запрошуєш іти по плаю,
Де скелі Довбуша міцні,
Де творяться легенди краю
Про давні і недавні дні.

Де гілка гілку пригортає,
Де стільки цвіту й сонця є,
Де тихо, тихо так буває,
Що чуть як серце в грудях б'є.

Я згодна рушити плаями
До найтаємніших дібров.
Нехай вони мені гілками
Нашепчуть казку про любов.

Олександра Черненко

Шевченко у Вашинґтоні

(Докінчення з попереднього числа)

Коротко по 10 годині ранку чоло походу великої української дефіляди вирушило з еліпси обеліску Вашинґтона і вже коло години 11-ої прапороносці ветеранів воєн ввійшли на площу пам'ятника Шевченкові. Замаяли перші українські синьо-жовті прапори поруч з зоряними американськими. Прибули ті, що були в рядах українських збройних сил, і ті, що хоч в чужих мундурах, під різними стягами змагалися за цю саму ідею, за безсмертну ідею вічної Шевченкової правди. За ними група достойників — владики Української Православної і Католицької Церков, президент Української Народної Республіки в екзилі, д-р Степан Витвицький, голова Виконавчого Органу — М. Лівицький, представники Українського Конґресового Комітету Америки і чоловіки репрезентанти різних українських організацій. Капеля Бандуристів в козацьких строях з бандурами засіла двома рядами по другій стороні вулиці, з правого боку пам'ятника, коло них збірні хори Філядельфії, Нью-Йорку і Чікаґо. А далі вмашеровували на площу все нові колони української молоді, в своїх одностроях, з прапорами, з оркестрами: ПЛАСТ, ОДУМ, СУМ. І знову задрижали струни бандур і попливла українська пісня, вічне слово Шевченка до розкритих брам чистого синього неба. — „Реве та стогне Дніпр широкий..." співали бандуристи. І реве та стогне в тисячах душ один і той самий могутній ритм, одне і те саме непереможне бажання — воскресити волю своєму народові! І цей урочисто святочний, безмежно величний настрій, що народився в кожному зокрема тут присутньому серці, могутніми хвилями спільного єднання думки й почуття вливався в сонячну, золоту чашу повітря, на голубу скатерть неба. Хвилююча радість по береги виповнювала атмосферу. Видно її було на роз'яснених надхненним світлом обличчях, на розіскрених, до сліз зарошених очах тисяч-тисячів учасників цієї небуденної маніфестації. І знову такою близькою і зрозумілою стає незабутня пісня поета:

„Вслухався я в твій гомін золотий —
І от почув.
Дививсь я в твої очі —
І от побачив.
Гори каміння, що на груди мої навалили,
Я так легенько скинув —
Мов пух...
Я — невгасимий Огонь Прекрасний.
Одвічний Дух".

І гори каміння: зневіри, роз'єднання, байдужности — гори важкого каміння спадали, мов пух. Віра в себе, в українську людину, в НОВУ українську людину, НОВА, МОГУТНЯ ВІРА святкувала своє величне народження. Невгасимий Огонь Прекрасний, Одвічний Дух знову запалив смолоскип перемоги.

А марш походу продовжувався. Три години безперервно продовжувався. Все нові й нові довжезні лави духових представників вільної України, не тільки зі всіх стейтів ЗДА, але й з Канади, Аргентини й Бразилії, зі всіх майже держав Европи, навіть з Австралії, зі всіх частин вільного світу входив на площу. Ціла розсипана по світі українська діяспора, всі три ісходи, від першої еміґрації до останньої, були тут заступлені. Прапороносці різних українських організацій, різних міст і стейтів Америки, різних держав світу, де тепер поселені українці очолювали безперервні ряди прочан. Малі діти й молоді хлопці та дівчата в барвистих українських строях, мов кольоровим цвітом засипували простір. І як приємно було бачити такі великі маси української молоді. Наша надійна майбутність ось тут засвідчувала свою живучість, свою невмиручість. Всі — молоді й старі, діти, матері й батьки, представники науки й культури, студенти, професіоналісти й робітники, всі разом ішли у поході сили, у поході вірности Україні. Видно було також представників братніх поневолених народів. Навіть барвиста муринська оркестра з'явилася на площі. І вони взяли участь у поході волі, незабуваючи про приязнь Шевченка з їх земляком Айром Олріджом. Що хвилини гуділи оркестри, лунали пісні, лопотіли в повітрі широкі транспаренти: з кличами Шевченка, з протестами проти комуністичного режиму, з протестами проти поневолення України, з написами стейтів, міст і держав, звідки прибули українці, чи назвами організацій, до яких вони належать. Вже площа була заповнена по береги, вже й бічні вулиці, що розбігалися у різні сторони з площі, як далеко можна було охопити зором, дослівно набиті людьми, голова коло голови. Вже так тісно, що важко було обернутися, що не можна ступити ні крок вперед, ані взад. Сонце до-

сягло високо неба. Жара збільшувалася, але ніхто не рушався з місць, всі чекали як заворожені, немов оп'янілі вином подій. Тільки час до часу опускали декого рештки сил, бо до останньої фізичної спроможности вони тут стояли, і робилася вузенька доріжка між муром людським постатей, виносили зомлілого. Лиш час до часу викликували прізвища загублених дітей через мікрофони. Десь зникла нетерпеливість і неприхильність, неначе ангел доброти війнув своїм блаженним крилом. Люди допомагали собі взаємно, вони усміхнені, доброжичливі, готові послужити. Вони всі чекали в хвилюючому напруженні. Пластуни тісним муром українських прапорів окружили пам'ятник Шевченкові. Ось він в короткому часі стане серед цієї сто-тисячної маси, серед своїх не в Україні сущих земляків, серед незліченної кількости синьо-жовтних стягів, що зливалися з голубо-золотим полотном неба. І не знати, чи небо падало на землю, чи земля цілувала його недосяжні простори. Прапори й небо творили одну нерозривну цілість. А серця людей єднали слова поета, що піснями хорів при звуках бандур наснажували ввесь затоплений в сонці простір.

Грімкими, безперервними, тріюмфальними оплесками та окликами привітали присутні колишнього президента Злучених Держав Америки, генерала Двайта Д. Айзенгавера, що вступив на плятформу біля пам'ятника Шевченкові в І-ій год. дня. І тоді зараз президент Українського Конґресового Комітету Америки, проф. Лев Добрянський, почав урочистість. Пролунав американський національний Гимн. Опісля до голосників підійшов Митрополит Української Католицької Церкви в ЗДА, ВПреосв. Владика Амвросій Сенишин, і прочитав молитву, що побудована була на молитві Господній „Отче Наш". І молився Владика за український нарід, за мир у світі, за добробут майбутніх поколінь, а коли дійшов до місця: „прости нам довги наші, як і ми прощаємо довжникам нашим", то прозвучали ці слова як докір, як осуд нас самих. Кожного дня і кожної неділі ми вимовляємо ці слова, але чи вповні розуміємо їх значення? Чи розуміємо як тяжко осуджуємо себе перед Богом? Бо молимося: „так, як ми прощаємо довжникам нашим, так і Ти, Отче, прости нам довги наші." Невже ми прощаємо довжникам нашим? Тільки в міру цього, як ми прощаємо, буде нам прощено. І ось в одну мить здавалося, що вся довголітня ворожнеча топиться у світляних, одухотворених хвилях загального всепрощення. „Ми всі українці й один у нас Шевченко" співала дзвонами всеохопна тиша. І появилася в соняшних промінних чудова ілюзія: Владика Іван і Владика Амвросій стоять разом і моляться за раба Божого Тараса, що душу свою поклав за нарід свій. А опісля відбувається величаво посвячення пам'ятника, щоб Боже благословення спочивало на ньому, щоб був він в ім'я Боже оборонцем нашої, так давно вже оплюгавлюваної правди. На жаль ілюзія зникає... Це ж він цей пам'ятник стоятиме ось тут, недалеко всіх амбасад світу, як наш прапор у холодній війні за визнання нас, як нації, нації окремої, незалежної, нації в повному розумінні цього слова. І цей прапор має хоронити нас від „опіки старшого брата", який від століть нахабно втовкмачує світові, що ми без нього існувати не можемо.

Врешті по короткому привіті голови Комітету пам'ятника Шевченкові, проф. Смаль-Стоцького, представляє проф. Л. Добрянський головного промовця, 34-го президента ЗДА, Двайта Д. Айзенгавера. І знову серед бурхливої хвилі оплесків, що нею і пізніше спонтанно переривано виступ президента, Двайт Айзенгавер довершив найважливішу частину свята. Загальна урочиста атмосфера, напруга хвилюючої радости уділяється й цій чужій людині. Це цілком виразно помітно, що генерал Айзенгавер зворушений, що він приємно заскочений від несподіванки, тому отверто признається, що цей величезний здвиг тут зібраних мас людей далеко перейшов його найкращі сподівання, одначе значення цього здвигу не перевищить його надії. І цей похід людей спрагнених волі від тіні монументу Вашинґтона до стіп монументу Шевченка розпалить загальний світовий рух в серцях, думках і чинах людей в боротьбі за свободу. Він глибоко вірить, що багато поетів тут, а головно там на Україні підуть слідами свого великого попередника у змагу проти російського імперіялізму. Часи не змінилися, і тиранія, яка панувала за царя, в добі Шевченка, триває й досі. А статуя Шевченка, що стоїть близько всіх амбасад буде промовляти до совісти світу й постійно нагадувати про прагнення волі гноблених народів. Він точно схарактеризував ролю Шевченка в змаганнях за незалежність українського народу, називаючи колоніялізмом російське правління. Він точно визначив форму поневолення комуністичного режиму. Він закінчив свою історичного значення, політично знамениту промову незабутніми словами: „...це не тільки насьогодні, але на всі

майбутні часи ми тепер презентуємо світові цей пам'ятник Тараса Шевченка, Поета України та Борця за волю, щоб скріпити віру людини в кінцеву перемогу свободи. Наполегливою працею та при Божій допомозі, одного дня зродиться нова доба, доба універсального миру зі свободою і справедливістю для всіх людей.

Генерал Айзенгавер підійшов до пам'ятника. Одна хвилина тиші, такої тиші, що являється тільки перед розрядом змобілізованих сил, пройшла своєю напруженою, швидкою ходою. Заслона впала. Молода постать Шевченка станула понад тисячами голів. Ні! Він не стоїть, він іде... іде й буде іти вічно, повний відваги й непохитности, рішений на найбільші особисті жертви, одушевлений любов'ю, задивлений у візійні образи майбутнього. І добиватиметься до сердець людей, стукатиме до їх совісти, нестиме з молодечим запалом і відвагою невмирущу правду справедливости. Побіч нього на окремій великій білій плиті, плоскорізьба скованого, старого, але повного фізичної сили, велетня. „В здоровому тілі, здоровий дух" — казали греки. Тому скульптор Леонід Молодожанин по мистецьки, символічно зобразив Одвічного Духа нашого народу. Скований велетень — живий, бо кожний м'яз у нього напружений, ціла постать, неначе добуває всіх своїх сил, щоб розірвати кайдани. І ось Шевченко над ним, — над своїм закованим народом самовпевнено і гордо кричить на ввесь широкий світ: „НЕ ВМИРАЄ ДУША НАША!" І здавалося, що не збірні хори співають його Заповіт, що це не бандури гомонять, а з української стихії, з шуму далеких ланів, лісів і рік виростають слова Шевченка всеохоплюючим, стотисячним звуком, заливають ввесь простір, об'єднуються з ритмами сердець всіх присутніх в один розхвильований дзвін, що високо досягає небесне склепіння. Сльози спливають по обличчях, дрощі пробігають по тілі. Народжується у свідомості певність, що дух Шевченка прилинув сюди, що він між нами, бачить нас, радіє й закликає до нових завдань.

Ще промовляли чотири конґресмени: Дервінскі, Флад, Дулскі і Фіген. Їх промови політичні, протикомуністичні й дуже прихильні до України. А слова Айзенгавера поверталися мов бумеранґ: „...щоб можна було з успіхом досягнути світові мир зі свободою для всіх, ми мусимо збільшити наші спільні зусилля, щоб всі народи зрозуміли, що тільки в справедливості й волі може вирости правильний шлях для

Памятник Шевченкові у Вашингтоні

людського щастя, поступу й досконалости. І ваш величавий здвиг запалить новий світовий рух, безпереривний рух, присвячений незалежності та свободі всіх народів в цілому світі!" Шевченко виріс понад свою націю. Цей пам'ятник присвячений всім поневоленим народам. Народжується новий клич: РОЛЯ УКРАЇНИ У СВІТІ! Українська людина, пересічна українська людина — нарід доказав свою духову єдність у цій направду небуденній дотепер в житті українців поза межами батьківщини, величавій маніфестації. І ми нетерпляче чекаємо на духову єдність, наших провідних центрів, які не заявами, де „великих слів, велика сила й більш нічого", а конкретним ділом виведуть наші прагнення на широкі шляхи промінного майбутнього. Наприкінці до голосників підійшов також глибоко зворушений митрополит Української Православної Церкви в ЗДА, ВПреосв. Владика Іван Теодорович. І молився Владика, прослав-

ляючи велич Творця й дивні діла Його, що дав нам пророка в особі Тараса Шевченка й святе надхнення йому. Бо благав у Бога Тарас: „Скорбящих Радосте, Пошли, пошли мені святеє слово, святої правди голос новий, і слово розумом святим і оживи і просвіти!" І Шевченко отримав те слово. І промовило воно до нас бурно, хвилюючи нас, кличучи нас. І написав Тарас від імени Бога: „Воскресну Я, воскресну нині ради їх, людей закованих моїх, убогих, нищих... Возвеличу малих отих рабів німих!" Ми маємо тепер твоє слово, Тарасе! Ставлячи пам'ятника тобі у столиці країни нашого з Волі Божої поселення, ми прирікаємо не забути твого слова, жити ним. Це — слово „світанку дня" нашого національного відродження. Нехай голосить цей пам'ятник про великі Діла Божі, що діються з нами, що провадить нас у великість майбутнього нашої Землі-України, нашого Українського Народу на ній, коли на свободі піде в його путь стежками віри в Бога, стежками Божих заповітів". І молились присутні одними устами зі своїм духовним провідником, коли Владика обернувся до пам'ятника й промовив: „...благословляю цей пам'ятник і освячую його молитвами всіх тут присутніх, вірних моєї Церкви і доручаю його Божій, всемогучій опіці".

Закінчено урочистість відспіванням українського національного Гимну й дефілядою перед пам'ятником. І схилялися наші й чужі прапори перед постатю Великого Сина України на знак пошани й відданости.

Аж тепер відчуття змучення давалося взнаки, але на душі було легко й радісно. Ми поспішали до готелю, щоб відсвіжитися й переодягнутися. Нас чекали ще дальші імпрези цього незабутнього дня. Звичайно, всіх імпрез відвідати було неможливо, бо вони відбувалися майже в одному й тому самому часі. Фестиваль молоді чи концерт? Ми рішили пійти на концерт в год. 5-ій по полудні, щоб побачити інсценізацію О. Добровольської, студії Йосипа Гірняка — „Неофіти", й почути симфонічну поему „Посланіє" А. Рудницького та кантату „Б'ють пороги" М. Лисенка. І дійсно ми не жалували, що пішли. Краса мистецького слова в першокласному артистичному виконанні, об'єднані хори Філядельфії, Нью-Йорку й Чікаґо, велика симфонічна оркестра викликували колосальне враження. Це був концерт на високому мистецькому рівні й залишив потрясаючі спомини.

Вечером відбувся бенкет у великій залі „Нашенел Гард Арморі", яка вмістила 3,500 людей. На бенкеті промовляло багато визначних американських гостей, як ось сенатор Реастон Мортон з Кентакі, Конґресмени: Рей Меддем з Індіяни, Баррет О'Гара з Ілинойс, Вільям Брей з Індіяни, Фердінанд Джермен з Ровд Айленд, Орест Йоганзен з Мишиґену і Волтер Джадд з Міннесоти.

І дуже добре, що ми даємо говорити чужинцям про нас і тим змушуємо їх зацікавитися українськими справами. Одначе всі наступні задовгі промови й привіти від різних українських організацій і політичних угрупувань та роздача „Шевченківських грамот волі" вимучили й так вже змучених присутніх і непотрібно продовжили бенкет до години 1:30 ночі. І на жаль не попрошено до слова репрезентанта діячів української культури, ані голову Об'єднання Українських Поетів і Письменників „Слово", Г. Костюка, які на ділі є послідовниками Шевченка. Нехай би чужинці почули, що Шевченко був не тільки кріпаком і Борцем за волю, але й високоосвіченим академіком, талановитим мистцем художником і геніяльним, світового маштабу поетом, Титаном Духа й Думки.

Не можна проминути цікавої доповіді проф. Я. Рудницького, який підчеркнув, що сьогоднішня подія, це не епілог, а пролог до наших майбутніх завдань. Дуже гарно промовляв голова Виконавчого Органу УНРади, М. Лівицький в заступстві президента д-р С. Витвицького, репрезентуючи наш Екзильний Уряд. Він закінчив такими зворушливими словами: „...Шевченко пророчо передбачав майбутність. Неминуче „встане Україна", Україна Шевченка — без холопа і без пана. Неминуче встане „в своїй хаті своя правда і сила і воля". І неминуче прийде день, коли покласти вінок перед пам'ятником Шевченкові у Вашінґтоні, а потім подякувати американським українцям та Конґресові й урядові цієї країни — прибуде з нашого Київа голова справжнього уряду, справжньої народоправної і суверенної української держави. Віримо в цю неминучість і нашими діями спричинімося до наближення її здійснення!"

Треба теж згадати про цікаву пресову і філятелістичну виставку зі „шевченкіяди", яка була розложена на столах при вхідній стіні цієї залі.

Бенкет закінчено коротким концертом Капелі Бандуристів.

Піснями розпочали й піснями закінчили, неначе в вінку пісень, прекрасною піснею залишаться ці сонячні дні у Вашинґтоні. (Гл. с. ст.)

О. А. Кошиць як фольклорист і новатор хорового мистецтва

(У 20-річчя його смерті)

Поколінню кінця XIX й початків XX століття судилося бурхливе життя, сповнене непримиренною боротьбою двох світоглядів, жорстокими війнами, кардинальними розходженнями і несподіваними замінами раніш ніби твердо встановлених людських цінностей. Разом з тим на зміну відносно пасивному життєвому спокоєві минулих часів приходять величезні відкриття в науці, винаходи в техніці, в активізації людського розуму. Такі коливання життєвих процесів не обійшлися без впливу на темп самого життя: у русі людського прогресу постали якісь перегони у всіх галузях творчої думки й діяння. Розвинувся шалений темп поривань, напруження до краю людських сил, без огляду на обмеженність їх розміру. При такому стані речей все, що в тій чи іншій мірі зв'язане з минулим, почали вважати застарілим пережитком. Особливо це відбилося на сучасній творчості в образотворчому мистецтві і музиці.

Шукаючи нових шляхів, деякі мистці в своїх художніх виявах почали вдаватися в крайності, забуваючи, що мистецтво належить людству в цілому, яке складається з людей різної міри душевного розвою, різного сприймання і різних потреб. І тільки народна пісня у своїй геніяльності, в своїй щирій простоті й безпосередності залишається подекуди недоторканою. Кожний народ з побожною пошаною переховує її, як свій скарб, осяяний промінням національного духа, як вияв своїх радощів, смутку й скорбот, а разом з тим і як свідоцтво своїх героїчних дій. Людство в своїх прагненнях до створення нових цінностей часом користається творами, що виникли в минулому, переробляючи їх і пристосовуючи до сучасності і часто не зберігаючи їхніх суттєвих основ. І тільки на народну пісню люди не відважуються посягнути в самій її суті. Причепурюють її, заквітчують її різними способами, кожний по-своєму, іноді створюючи такими прикрасами недоладне обрамлення зовсім чуже духові геніяльного народного твору. Але посягнути на суттєву його основу все ж таки не відважуються, знаючи, що народ такого посягання не прийме. Тому-то народня пісня в своїй музичній основі все ще залишається поза межами людських зазіхань, то виступаючи на передній план, то залишаючись на боці, відповідно до напряму течії людського життя. І майстрам-музикам, що присвячують своє мистецьке уміння й захоплення обробкам народної пісні, приходиться з великою обережністю ставитися до своєї праці, щоб користаючись науково-мистецькими досягненнями в музиці, не порушити те, що є підставою вічної краси народної творчості. Ми маємо небагато таких мистців, які з великою пошаною і разом з тим в досконалій формі обробляли народні пісні, і серед них визначне місце займав наш талановитий диригент бл. п. Олександр Антонович Кошиць.

Суттєві риси народа криються саме в його

Олександер Кошиць

Наступного дня ми виїхали з цієї теплої столиці Америки, забираючи зі собою дорогоцінний сагайдак, повний на ціле життя незабутніх споминів, які скріпили віру в українську людину й вирізьбіли наш майбутній шлях.

А Шевченко стоятиме над нами до кінця наших днів, незаперечний і вічний:

„...І буде він так довго —
голосом сумління,
лягатиме на душі,
мов тяжкий тягар,
чиї ми діти,
свідчити незмінно,
тривожити,
судити,
наче володар,
аж внуки невмируще слово заповіту
визвольним чином понесуть на прапорах,
і дух його спокійний —
променистим світлом —
засяє на безмежних небесах!

Едмонтон, 1964 р.

пісні, в її мелодиці й текстовому змісті. Мелодика характеризує єство народа, його властивості, посталі на грунті певного виховання і природних здатностей, силу його душевних сприймань, відчуття краси й уміння все це виявляти в звуках. А тексти пісень становлять підклад музичного виразу почуттів і роздумів людини, показують зрілість інтелекту, поетичність духа і промовистість словесного виразу, якому можуть позаздрити фахово-вихованні поети. Можна з неприхованою гордістю сказати, що саме літературно-мовні особливості наших пісень ставлять їх на чільне місце в народній творчості взагалі. Я не збираюся тут займатися оцінкою вартості тексту чи багатства мелодики українських пісень. Одначе все ж треба зазначити їх історичну цінність, зафіксування і зображення в них подій, побуту, ставлення народу до всього того, що становить його історію. Часто тексти пісень можуть служити для характеристики духовного рівня наших предків, а описи природи промовисто малюють багатство краси краєвидів нашої Батьківщини. Тексти українських пісень — це розкрита книга буття народу і його поетичної душі. Таку барвистість зображення важко знайти в народній творчості інших країн. Недарма ж українській народній пісні віддали належне багато видатних людей різних країн.

Але тим складніше й важче завдання постає перед тими, хто береться обробляти українську народну пісню. Тут потрібний не тільки природній талант, тут необхідна й загальна освіта, знання минувшини України, велика спостережливість психолога, а головне — глибока чутливість і сприйнятливість мистця. Кошиць найвищий мірі відповідав всім цим вимогам. Як неперевершений диригент зі своїм винятковим інтерпретаційним талантом Кошиць залишив по собі велику кількість аранжировок, які своєю оригінальністю, своєрідністю, художнім смаком і барвистістю звука створюють окрему, так би мовити вокально-симфонічну галузь хорового мистецтва.

Для конкретизації даного твердження слід наперед звернутися до іншої виняткової здібності цієї геніяльної людини, до здібності, що, безперечно, мала великий вплив на композиторську її творчість, а саме — на диригентуру. В цій галузі Кошиць особливо відзначився не тільки на своїй Батьківщині, але й на широкому всесвітньому форумі. Про цю його незвичайну здібність багато писалося, її детально аналізували покликані спеціялісти цілого світу. Нам залишається лише в загальних рисах торкнутися цього боку особливого таланту Кошиця, Богом обдарованого в максимальній мірі гіпнотично-вольовою диригентською здібністю. Ця властивість допомогла йому підняти хорове мистецтво на таку височінь, яка дорівнює найвищій формі репродукційного уміння, а саме — симфонічно-оркестрового звучання. Не маючи спеціяльної підготови оркестрового диригента, не володіючи в належній мірі ні одним інструментом, Кошиць силою своєї надприродної музичної уяви подолав труднощі, зв'язані з диригентською працею керівника оперного оркестру, труднощі, що на їх подолання покликанні до того люди витрачають силу учбового часу, енергії і, поступово практично опановуючи гру на деяких інструментах, доходять до розуміння складної структури оркестрового звука.

Кошиць, як і багато інших наших видатних мистців, через матеріяльні нестатки, не мав змоги присвятити стільки часу належній диригентській підготовці, бо він мусів заробляти на шматок насущного хліба. І тільки використовуючи незначну кількість вільного часу, яка фактично мала б присвячуватися заслуженому відпочинку, він вивчав інструментовку тих небагатьох опер, якими приходилося йому диригувати чи то в театрі М. Садовського, чи в київському міському оперному театрі. Саме диригування він брав, як то кажуть „нутром", теоретично витворюючи звукове уявлення в своїй розвинутій музичній фантазії. Подібну творчу працю можна дорівнювати композиторській творчості. Тоді, як більшість диригентів допомагають собі грою партитур в клавірному витязі, Кошиць, який, за його власними словами, грав на фортепіано „одним пальцем", вивчав і все собі усвідомлював чисто теоретично. І все ж таки, навіть при такому стані речей, Кошиць ставав перед виконавцями в повній силі освідомленого керівника.

Можна собі уявити, скільки високого уміння видала б з себе ця незвичайно обдарована людина, якби йому була дана спроможність справді належної підготовки! А все ж таки роки праці з оркестрою розвинули музичну уяву великого мистця до такої міри, що він міг користати нею, може, навіть, напівсвідомо, і в композиції. І саме такий підхід до вокального організму зробив цілу революцію в хоровому мистецтві. Особливе розуміння звукових утворень, різнородність барв в різних партіях, навіть використання певних вокальних ефектів справляло на слухачів незазнані до того часу враження,

що ставали незабутніми і залишилися в них до кінця життя. Свідком цього може бути творчість славного чеського композитора Ярослава Кржічки, який майже по двадцятьох роках не міг забути як самої мелодії одної з наших пісень, так і поетичної її інтерпретації у виконанні під керівництвом незабутнього Кошиця. Своє враження Кржічка зафіксував у своєму великому музично-художньому творі — кантаті „Злати коловрат" (Золота прядка) на слова видатного чеського поета Ербена. Для реалізації творчого замислу, за словами самого композитора, момиволі спала йому на думку українська народна пісня „Ой, пряду, пряду" ... „яку ми кільканадцять років тому стільки разів слухали і вимагали від славного хору пана Кошиця". Цю пісню аранжував один з наших не менш славних музичних мистців — М. Леонтович. Його майстерність в обробці цієї пісні так наближається до праць Кошицевих, одначе з питомою цьому великому таланту м'якістю і ніжністю. І цю рису так чудово зрозумів, відчув і віддав Кошиць у своїй інтерпретації!

Отже, своєрідний підхід до хорового мистецтва, докладне вивчення гармонії та контрапункту разом з практичним ознайомленням з інструментовкою та барвистістю оркестрового звука, а головне глибоке відчуття змісту українських пісень, знання історії України та перейнятість психікою свого народу уможливлювали Кошицеві-етнографу й композитору створювати з кожної ним аранжованої пісні закінчений музичний твір, форма якого наближається то до поширеної трьохчастинної пісні, то до свого роду варіацій, часто навіть до ублюбленої Кошицем балади. Його аранжировки не обмежувалися укладанням даної мелодії до рамок 3-4-голосної гармонії, яка далі мала б повторюватися в кожному наступному куплеті. Для Кошиця зміст кожного рядка, навіть окремого слова вмістив у собі певний програмовий образ, який треба передати належною й музичною структурою з відповідними барвами. Для виразу героїчних чи трагічних моментів композиторові часто не вистачало 4-х хорових голосів: він вживає тоді розділення голосів в окремих партіях і для посилення звука не обмежується тільки гармонічним подвоєнням, а надає й пев-

Хор О. Кошиця під час виступу в Барцельоні, Іспанія 1921 р.

ного контрапуктичного забарвлення. Натомість в ліричних місцях він звужує гармоничну розробку для виділення основної мелодії, вкладеної в уста персонажа для підкреслення його переживань.

Заслуговує уваги й загальне ставлення композитора до барв окремих тональностей. Подібно до таких світових велетнів, як Берліоз, Шуман та ін. й Кошиць вибирає тональності, які в цілому створюють настрій відповідний до змісту пісні. Так, напр., для характеристики героїчної дії канту про св. Варвару Кошиць вибирає с-дур (до-мажор), для похмурої героїчної постаті народного лицаря Байди він зупиняється на с-моль (до-мінор). Натомість для створення тихого, спокійно-ліричного настрою в канті про Ангела хранителя Кошиць використовує прозору, без особливих звукових забарвлень тональність д-дур (соль-мажор). Слід якраз саме на цій аранжировці зупинитися. Важко знайти у вокальній літературі таке чудове програмове зображення, таке поступове звукове наростання, що з незвичайною силою полонить і захоплює увагу слухача й доводить до крайнього напруження його нерви. Самий зміст канта багатьом сучасним людям чужий і малозрозумілий, особливо для іноземців. Аранжировка ж його і також неперевершене виконання під керуванням самого автора справляли настільки сильне враження, що загальна критика, а зокрема чутливі музики не скупилися на найвищі похвали.

З початкового опису тихого, спокійного вечора увага слухача переноситься до скромного сільського храму, де в робочій порі, після важкого трудового дня молящих мало. Нема тут ні величності богослужби, ні привабливого церковного співу, ні належного освітлення. Тільки де-не-де блимає маленька воскова свічечка та підноситься хмарка диму з кадила сивого священика. Чутно нерозбірне читання молитов старого дячка, — а навколо тиша, зосереджений релігійний спокій. І на фоні цього малюнку ангел хранитель розмовляє з грішною душею людини, що стоїть десь у кутку заглиблена в саму себе, повна роздумів. В аранжировці нема ні складної гармонії, ні спеціяльної контрапунктичної розробки окремих партій. На фоні „лірницько-квінтового" а к о м п анементу майже одноманітно виспівує непоказну (в обсягу квінти) мелодію сопранова партія, ніби настирливий голос докоряє людському сумлінню. З поступово зростаючою силою виливається все це в драматичне завершення, повне безнадійного розпачу перед заслуженою карою. І в цій другій частині розробки Кошиць з усією своєю майстерністю створює багатобарвну картину переживань пробудженої, стурбованої, душі. Мелодія тут в одчаї й пошуках порятунку та самовиправдання кидається з одної партії до другої.

Тут особливо виразно виявляється Кошицеве досконале володіння контрапунктом і знання звукових засобів для музичного змалювання виняткових моментів. І такий перегляд можна застосувати до кожної аранжировки Кошиця. Само собою зрозуміло, що для досягнення того ефекту, який був у задумі автора, потрібні значні голосові масові сили. Одначе Кошиць і це брав під увагу: ряд його вдалих аранжировок розрахований і на скромні виконавчі сили, одначе цим такі обробки не втрачають на досконалості хорового звука. В цьому й полягає сила й майстерність композиторського таланту Кошиця.

Треба тільки дивуватися, що репрезентативні українські хорові одиниці сучасної Америки не використовують багатої літератури Кошицевої спадщини, обмежуючись трафаретним вокальним матеріалом, що так скупо й невідповідно представляє наше рідне мистецтво, зокрема народну пісню, перед якою схиляли голови визначні європейські й американські знавці, не кажучи вже про ентузіястичне захоплення звичайних слухачів. До нас, европейців, час від часу долітають, і то в рукописному вигляді, уривки праць нашого великого майстра і то не тільки аранжировок українських пісень, але й пісень інших народів.

Невже й до цього часу наші земляки не спроможуться на видання бодай частини багатої спадщини незабутнього нашого великого мистця, щоб тим уможливити користування високохудожніми працями в різних кінцях світу справді достойно репрезентуючих пісню нашого народу? Невже треба чекати, коли Батьківщина Кошиця нарешті займеться тим прекрасним матеріалом, що його нам залишив на вічну згадку наш славний композитор і диригент? Нехай же послужать ці рядки стимулом до увічнення не тільки світлої пам'яті Олександра Кошиця, але й його цінної спадщини, яку він нам залишив. Честь і вічна слава його пам'яті!

П. Щ. Черкаська.

Конвенція Канадійської Національної Жіночої Ради

71-ший річний з'їзд К.Н.Ж.Р. відбувався від 31 травня до 4-го червня ц. р. в чудовому осередку МкМестер університеті в Гемилтоні, Онт.

З тієї нагоди, що якраз 25 років тому, коли відбувався річний з'їзд К.Н.Ж.Р. в Гемилтоні, наша організація — Союз Українок Канади була офіційно прийнята в члени цієї сильної Ради Жінок. І тепер, коли осідок центральної управи Союзу знаходиться в Гемилтоні, ми з приємністю відзначили цю дату та улаштували привітальну гостину для делегаток і гостей. Відбулась вона в неділю 31 червня від 4—8 год. вечора в просторій залі „Лодж" в університеті. Музейний комітет провінц. екзекутиви Союзу на Східну Канаду розмістив добірну виставу народної ноші, вишивок, кераміки і писанок.

В понеділок, 1-го червня, почалась програма конвенції КНЖР. Голова Ради пані Саул Гейс привітала 91 делегаток і 21 гостей. Були також відповідні привіти від університету і від мейора міста В. С. Капса.

Між присутніми була бувша голова пані Рекс Ітон, яку голова сердечно привітала.

Величаве офіційне відкриття відбулося вечером під час вечері в Скотіш Райт Клюбі. Урочисту молитву провів свящ. др. Т. Р. Дейвіс, президент духовної організації. Прочитано

Знимка Конвенції Канадійської Національної Жіночої Ради. Перший ряд зліва направо пані: І. Гезлам (J. Haslam) — голова Льокальної Ради в Гемилтоні, Г. Г. Стін (H. H. Steen) — нововибрана голова КНЖР. (Ванкувер, Б. К.), Рекс Ітон (Rex Eaton), С. Гейз (S. Hayes) — уступивша голова КНЖР., В. Августайн (W. Augustine) — голова Пров. Ради Онтеріо.

Присутні на конвенції українки — у третьому ряді друга зліва — Анна Токарик — голова Союзу, перша зліва в тім самім ряді — Соломія Гавриш — голова Льокальної Ради у Виндзорі, Марія Пелепак — перша з правого боку в другому ряді, Галя Гнатишин — уступ. заст. голови — посередині в 5-му ряді. Останній ряд — перша зліва — С. Пережак, третя від правого боку — Галя Липка, Орися Сушко — перша з правого боку.

привіт Льояльности до Королеви Єлисавети II. Також зачитано писемні привіти від прем'єра Канади Л. Б. Пірсона, мадам Ваніє — почесної голови К.Н.Ж.Р., від пані Л. Б. Пірсон, і пані І. Діфенбейкер.

Хор поліції Гемилтону своїм блискучим виступом був дійсною розвагою для учасників.

Цінну промову виголосила голова К·Н.Ж.Р., пані Саул Гейс, в якій вона висвітлила сучасні проблеми Канади, заявляючи, що К.Н.Ж.Р. має велику відповідальність. Одною з важливих проблем є „Вільний час" — який є витвором канадійського високого рівня автоматизму. Друга проблема це боротьба за рівноправність, що довела до створення Королів. Комісії Двокультурности. К.Н.Ж.Р. опрокидує вислів „раси" (race), який мав би клясувати громадян Канади на лише дво-расову націю. Пані Гейс сказала, що Канада знаходиться в дуже критичному положенню, що спричинює великий роздор серед населення. К. Національна Рада мусить знайти який спільний знаменник, щоб можна створити публичну опінію і дати Комісії наші погляди.

Сесії в понеділок і вівторок були майже виключно присвячені 14-тьом резолюціям, які представляли слідуючі питання.

1. Реабілітація жінок в'язнів.
2. Освіта для батьків у їх відповідальности.
3. Помогти економічно розвинутися бідним країнам.
4. Прискорення акції Об'єдними Націями в деклярації Права Захисту.
5. Ствердження, що люди всіх рас, національностей, і культур мають такі самі гуманні права.
6. Щоб федеральний уряд відповідав за в'язнів, засуджених на довше як шість місяців.
7. Прибутковий податок, де чоловік і жінка є спільниками в підприємствах.
8. Платники податків, які доживуть до 65 років.
9. Зміна акту маєткового податку·
10. Права аборту.
11. Куреня циґаретків — загрозою здоровя.
12. Поліпшення і розбудова Канадійської Туристичної Індустрії.
13. Порада для тих, що вертаються назад до праці по довгій відсутності.
14. Поміч (grant) для хронічно хворих.

(Резолюції подано в цілости).

В середу, Онтерійський уряд гостив делеґаток величавим бенкетом в Гемилтон Ґолф енд Кантрі Клаб, Анкестер·

Достойний Ірвен Гескет (Hon. Ervin Haskett) вітав гостей в імени уряду. Блискучу промову цього вечора виголосив пан Нік Кавел (Nik Cavell), бувший адміністратор „Коломбо Плен" для Канади. Його промова була про „Проблеми масової бідноти в мінливому світі". Він сказав, що перед світом стоять тепер дві великі проблеми, першою з них — як створити кооперацію і інтернаціональну згоду, щоб скасувати війну; а друга — як підвищити життєвий рівень тих країн, де мільйони людей терплять голод.

Щоб скасувати війну, він піддав думку створення інтернаціонального суду для винесення вирішень між суперечниками. Бесідник підкреслив, що є подібність між полегшенням злиднів — а боротьбою між комунізмом і західним світом. Росія намагається дістати контролю Азії і Африки, офіруючи їжу, позичку та інші допомоги. Захід старається затримати волю і свободу в нових країнах, дає їм поміч для поліпшення життєвих умовин.

Приємною подією цього вечора було уділення почесного членства (Honorary Life Membership) К. Н. Ж. Р., пані Саул Гейс і дарунок від членок Управи Жін. Ради.

Пані Гейс наділено також від Монтреальської Льокальної Ради життєвим членством у Інтернаціональній Жіночій Раді.

В середу рано відбулися окремі конференції: голів Льокальних Рад, голів Провінційних Рад і голів Національних Організацій, які входять у Федерацію К.Н.Ж.Р.

Від Централі Союзу Українок Канади, голова пані Анна Токарик брала участь і дала свій звіт. (Поміщено в англійській секції ст. 15-16).

До заряду на слідуючий рік увійшли слідуючі:

President — Mrs. H. H. Steen, Vancouver.

Vice Presidents — Mrs. S. M. Milne, Mrs. F. E. Underhill, Mrs. R. T. Gilmore, Miss Margaret Mac Lellan, Mrs. Roy Vail, Mrs. John Oliver.

Річна конвенція на слідуючий 1965-ий рік назначена в Нанаймо, Британ Колумбія, яка має відбутися від 31-го травня до 3-го червня.

Новообрана голова, пані Г. Г· Стін, з Ванкуверу Б. К. дуже добре знана в К.Н.Ж.Р. Вона була заст. голови через три роки, також займала позицію в парляментарній комісії. У Ванкувері вона працює в Льокальній Раді поверх 27 років. Пані Стіл є директоркою Пасифік Нешіонал Ексебишьон, як також предсідницею Жіночої Секції Комітету 100-річчя Канади в Б. Колюмбії.

Анна Токарик,
голова Союзу Українок Канади·

PROMIN

Vol. V. No. 11 ENGLISH SECTION November 1964

ANNUAL REPORT OF THE UKRAINIAN WOMEN'S ASSOCIATION OF CANADA

With the tremendous task of transferring executive headquarters from Edmonton, Alberta to Hamilton, Ontario the Ukrainian Women's Ass'n of Canada has had a very busy year. We are pleased to report a most successful year of activities.

The president and members of the Dominion Executive participated in provincial and regional conventions and visited local branches. Three new branches were incorporated into the Association, making a total of 140 branches.

One of the largest and most successful biennial meetings of our Ass'n was held in Winnipeg during July 2nd and 3rd. Six past presidents, the president of the Ukr. Orthodox Women of America and all provincial presidents were present.

The cultural aspect of this convention was devoted to the commemoration of the famous Ukrainian poetess, Lesia Ukrainka and the popular writer Olha Kobylanska. Through the year branches across Canada have similarily honoured the memory of these famous women.

The 13 chairmen of the standing committees presented recommendations pertaining to Parent Study Groups, Literary and Discussion Groups, Ukrainian language classes for adults, teenage leadership courses and nursery school instruction.

(Continued on page 16)

COMMEMORATING THE ANNIVERSARY OF THE FAMOUS UKRAINIAN WRITER — M. KOCYUBYNSKYJ

To mark the 100th anniversary of the birth of Mykhaylo Kocyubynskyj (1864-1913), the Ukrainian Free Academy of Sciences — UVAN of Canada, Inc., donated two portraits of the writer, painted by the Winnipeg Academician Madame Katharyna Antonovych, and the Italian translation of Kocyubynskyj's short-story *Na ostrovi* („On the Island of Capri") to the Public Library and to the Research Centre, Capri, Italy. As is known, M. Kocyubynskyj spent the winter months of the years 1909-1912 in Capri, where he sought relief for his failing health. He was fascinated by this jewel of an island and its inhabitants which resulted in his writing this masterly literary narrative *Na ostrovi*, depicting the colourful life on the island.

On the above photograph, President of UVAN of Canada, Professor J. B. Rudnyckyj is shown presenting one of the portraits of Kocyubynskyj to Mrs. Laetitia Cerio-Holt, Director of the Capri Art Gallery, on August 26, 1964. The photo was taken by Dr. Aldo Aprea, local archivist, and was received by Mrs. Antonovych in Winnipeg, along with a letter of thanks on behalf of the people of Capri, signed by Director Cerio-Holt.

Several weeks later, Mrs. Olha Woycenko, while on a visit to Italy, called on the Public Library of Capri and was pleased to see Kocyubynskyj's portrait hanging on the main wall of the Library. At this time she met Prof. Luigi Bladier, the librarian, and on behalf of UVAN of Canada, donated to the Library a new German translation of Kocyubynskyj's works. (Unfortunately, there are no translations of Kocyubynskyj's works in English.) She also met Mrs. Cerio-Holt and had a very friendly talk with her on Kocyubynskyj and his literary works. Mrs. Cerio-Holt was particularly interested in the letters which were written by Kocyubynskyj to his wife and numerous friends during his stay in Capri, recently published in book form. She expressed her wish to have them in the library of the Research Centre, as one of the objectives of the Centre is to collect everything that has been written or published on or about the island and its inhabitants.

As a contribution to Canada's Centennial, the convention brought forth plans to record the history of the Ukrainian people and the contribution they have made in the development of Canada. Branches were urged to participate in community Centennial projects, while our Association is gathering suggestions for a national project.

One of the timely resolutions strongly protested the degrading status of the Ukrainian Women in the U.S.S.R., as was proven at the World's Congress of the Democratic Federation of Women held in Moscow, where the Ukrainian Women were not allowed to speak in the interest of their country. An appeal to investigate the rights of the Ukrainian Women was sent to the United Nations committee on Status of Women.

This past year our branches have directed much time and effort to aid financially the final stages of completing St. Andrew's College on the grounds of the University of Manitoba.

In our undertakings relative to youth, our Association has granted several scholarships. A number of bursaries are being offered by provincial executives. Our young people are continually made aware of the cultural values of the Ukrainian people, including religious and national customs and traditions.

Educational articles, programs of activities, circulars and other printed material are being sent out monthly to our branches. Our monthly publication „PROMIN" has passed into its fifth year of publication with tremendous success.

Members of our National Executive, officially represented our Association at the following conventions: Conference of the Canadian Museum Association of Canada, Canadian Safety Council Convention, The Canadian Conference on Social Welfare, The Canadian Consumers Association Convention, The president attended the Annual Meeting of the National Council of Women.

At this time our members are gravely concerned by the biased terms of reference of the Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism, which overlook 25% of the Canadian population, of which the Ukrainian people are an important part.

It is our great desire that Canada be a land, where language and cultural heritage of all its people is encouraged and preserved. Above all, let every Canadian group share the dignity of being equal and enjoy unity in diversity.

Respectfully submitted,
Anna Tokarek, President

RESOLUTIONS ADOPTED AT NATIONAL COUNCIL OF WOMEN OF CANADA ANNUAL MEETING, JUNE 1—4, 1964

1. **Rehabilitation of Women Prisoners** — Resolved, that The National Council of Women of Canada urge upon the Government of Canada the importance, when planning rehabilitation programmes for women offenders, of making every possible provision for complete physical examination and needed care, for individual and group therapy, for general education and vocational training, for preparation for the role of housewife and mother, and for such remuneration for their work as will assist them to become successfully integrated in the community on their release.
2. **Education for Responsible Parenthood** — That the NCW request the Government of Canada to amend Section 150 of the Criminal Code of Canada is such a way that it will not be contrary to the provisions of the Code for authorized public health and welfare agencies and qualified medical practitioners to disseminate information regarding birth control.
3. **Aid to Economically Less Developed Countries** — That the NCW request the Government of Canada to intesify its efforts to alleviate hunger, disease and ignorance in economically less developed countries by increasing its aid to these countries.
4. **The Right of Asylum** — That the NCW request the Government of Canada to instruct its representatives to the United Nations, especially those serving on Committee Three, to expedite conclusive action on the draft Declaration on the Right of Asylum.
5. **Human Rights and Civil Liberties** — That NCW reaffirms its conviction that men and women of all races, creeds and cultures have the same human rights.
6. **Implementing Recommendation 31 of the Fauteux Report** — That the NCW urge the Government of Canada to make an immediate beginning in implementing the recommendation of the Fauteux Committee in 1956 that the responsibility for all persons sentenced to imprisonment for periods longer than six months should rest

with the Federal Government.

7. **Income Tax where a Husband and a Wife are Partners in Business** — That the Canadian Federation of Business and Professional Women's Clubs request the NCW to urge the Government of Canada to delete subsection (4) of Section 21 from the Income Tax Act.
8. **Taxpayer attaining 65 years of age** — That the NCW urge the Government of Canada to amend the Income Tax Act by adding the following paragraph (f) to Section 26, Sub-section (I) thereof, namely: „(f) $500 in the case of the dependent who has attained the age of 65 years before the end of the year and for whom deduction is applicable under Sub-section (i) or (iii) Paragraph (a) of Sub-section (I) of this Section 26."
9. **Estate Tax Act** — That the NCW urge the Government of Canada to amend Section 47, Subsection (3) of the Estate Tax Act by deleting the figure $1,500 and substituting thereof the figure $2,500.
10. **Laws Affecting Abortion** — That the NCW urge the Government of Canada to establish a Royal Commission to inquire into and report on the laws in Canada affecting abortion, and to recommend clarification and amendments to bring these laws into conformity with the realities of Canadian life.
11. **Health Hazards of Cigarette Smoking** — That the NCW co-operate with federal authorities in a planned programme of education re the health hazards of cigarette smoking and request the federal government to include measures for better control of cigarette advertising in all news media; and

    That the NCW urge the Provincial and Local Councils to offer similiar co-operation to programmes of their respective governments on the health hazards of cigarette smoking.
12. **Improving Canadian Tourist Industry** — That the NCW recommend to the Government of Canada
    (a) that the present programme of installing information offices at home and abroad be expanded, particularly in the United States.
    (b) that efforts by federal, provincial and private agencies to improve travel facilities be co-ordinated and intensified, and
    (c) that more research be undertaken on the tourist industry, including the numbers of Canadians travelling within Canada and between provinces.
13. **Increasing National Employment Service Counselling Services** — That the NCW request its federated societies to study the needs of mature women entering the labour force for the first time, or reentering it after a separation of some years, with a view to making recommendations as to effective methods of meeting the needs of the group.
14. **Grants for Institutional Care for Chronically ill Citizens** — That the Saskatchewan Council of Women request The NCW to urge the Government of Canada to give grants to the Provincial Governments for construction and maintenance of facilities to provide medical and social care for all chronically ill citizens of Canada, requiring continued institutional care and accommodation on the same basis and with suitable standards as are presently being provided to general hospitals and active geriatric treatment centres operating under the National Hospitalization plan.

Emergency Resolution — That the NCW urge the Government of Canada to introduce amendments to the existing provisions of the Criminal Code of Canada to provide stronger safeguards against situations of racial discrimination and religious intolerance while continuing to respect the fundamental rights of an individual; and specifically to examine the use of public media of communication which seek to arouse racial antagonism, violence and hatred against any ethnic, religious or racial group.

HOW THE PERFORMING ARTS GAIN FROM THE TALENTS OF NEWCOMERS

Walter Susskind, the distinguished conductor of the Toronto Symphony Orchestra left Czechoslovakia about 1938. He received his Toronto appointment in 1956, and also succeeded Sir Ernest MacMillan as conductor of the Toronto Mendelssohn Choir. He is founder and music director of the National Youth Orchestra. In April 1964 it was announced that Dr. Susskind would retire from his Toronto post at the end of the 1964-65 season. The new permanent conductor of the Toronto Symphony will be the young Japanese conductor Seiji Ozawa.

Early in 1961 the board of directors of the Montreal Symphony Orchestra announced the appointment of Zubin Mehta as musical director and resident conductor of the orchestra. Mehta, described as "the most exciting conductor to emerge

since Bernstein", was born in Bombay, India. He was brought up in a musical family and began his studies in Vienna. His first job was as associate conductor of the Liverpool Symphony and he made his Canadian debut in 1959 when he conducted the CBC Symphony in Toronto. Under Mehta's direction the Montreal Symphony has strenghtened its international reputation during a tour of Russia, Vienna and Paris in 1962.

Another leading conductor is Boyd Neel who came to Canada from England in 1953 to become dean of the Royal Conservatory of Music in Toronto. A year later he founded the Hart House Orchestra to meet the need for a small orchestra to play music not commonly heard or not usually included in the repertoire of large orchestras. This orchestra has toured Canada presenting concerts in many smaller cities and towns which do not have orchestras of their own.

German-born Heinz Unger has frequently been praised as one of today's leading interpreters of the music of Gustav Mahler. As conductor with the York Concert Society in Toronto and as guest conductor with the Toronto Symphony Orchestra, CBC Orchestra and orchestras at the Stratford Festival, Unger has contributed substantially to the musical life of Canada.

Canada has also gained a number of gifted European-born and trained composers who are valued and influential contributors to the musical scene.

Among them is Oscar Morawetz who arrived in Toronto early in the war after escaping from his native Czechoslovakia. He achieved such success that his orchestra works have been played in many parts of Canada, the Commonwealth, United States and Europe. Among his most popular compositions are **Carnival Overture** and **Overture to a Fairy Tale.** In 1963 Morawetz scored a success in Montreal at the world premiere of his prize-winning **Piano Concerto** by the Montreal Symphony. A Montreal critic called it "a captivating work, magnificently written for the soloist as well as for the orchestra."

Other important composers include Talivaldis Kenins, Istvan Anhalt, Udo Kasemets and Otto Joachim. Latvian-born Kenins is often linked with Morawetz by the critics as a "conservative modern." Anhalt from Hungary, Kasemets from Estonia and Otto Joachim from Germany represent modern tendencies. All three employ twelve-tone techniques.

Most of these composers are also noteworthy as performers or teachers. Otto Joachim, for example, is a distinguished violist. With his brother Walter Joachim, equally renowed as a cellist, he is a member of several string groups including the McGill Chamber Orchestra and the Montreal String Quartet.

Another composer who is also a performer is Kelsey Jones who came to Canada from United States in 1945. Apart from his work as a composer, harpsichordist with the Baroque Trio, and pianist, he teaches counterpoint, fugue, harmony, history, analysis, and the harpsichord in the Faculty of Music at McGill University. **Song of Experience,** which Jones wrote for the Montreal Bach Choir in 1958, were performed at the Brussels World Fair and at the Edinburgh Festival that same year. Recently he was among ten composers whom the CBC commissioned to write a work for chamber orchestra. His **Prelude, Fughetta and Finale** for harpsichord, violin and cello was heard for the first time on radio early in 1964.

The name of Greta Kraus is also associated with the harpsichord. She received her musical education in Vienna before coming to Canada in 1938. Since then Miss Kraus has become recognized as a distinguished harpsichordist. She is the leader of the Toronto Baroque Ensemble (harpsichord, violin, cello, flute and soprano voice) which was formed in 1957.

Lubka Kolessa is an internationally known pianist who was born in Vienna of Ukrainian parentage and came to Canada in 1940. She has given numerous concerts in Canada and the United States and, for a time, was on the staff of the Royal Conservatory of Music in Toronto and the Conservatory of Music in Montreal. She is now an independent teacher in Montreal.

Another distiguished pianist is John Newmark, a refugee from Germany. He is frequently heard in recitals and as a member of various chamber groups and has won special recognition as an accompanist.

Among the young musicians who hold out great promise for the future is pianist Marek Jablonski who won top honours in the 1961 national competition held by **Les Jeunesses musicales du Canada.** This young Polish-born musician settled with his family in Edmonton in 1949.

Although Helmut Blume is a pianist in his own right, he has probably made his greatest contribution as a musical educator. He is Acting Dean of the Faculty of Music and Director of the Conservatorium of Music at McGill University, and is known to thousands of CBC listeners and viewers as a stimulating guide in musical matters. A few years back his radio and television talks, **Form in Music** and **Music to See,** proved very popular.

Роман Рахманний

ВІДПОВІДЬ МОЛОДОМУ СЕРДИТОМУ СФІНКСОВІ

Шановні читачі пригадують собі знамениту статтю автора Р. Рахманного, що була поміщена в „Промені ч. 5. „Запитання на схилі гори". Ця що поміщуємо тепер є наче б відповідь на порушені там питання. За дозволом шановного автора друкуємо її для наших читачів й яка була надрукована у знаменитому журналі „Сучасність", що виходить в Мюнхені і багатьом тут не відома. Містимо її з уваги на її актуальність, як визов молодому поколінню українців в дияспорі. — **Редакція.**

— Я прочитала Вашу розмову з одним з моїх колеґ, канадським студентом українського роду, який поставив Вам запитання на схилі гори. Не заперечую, що маєте багато рації. Лінія Ваших міркувань чітка, логічна й невідхильно скеровує читача до поставленої Вами основної мети: спонукати нас, молодих на цьому континенті, до свідомого зусилля у напрямі визначення характеру українства і викликання попиту на нього серед нашого оточення. Справді, подумано непогано. Все таки в мене є деякі сумніви. Передусім, Ви зосередили увагу на студентах; студентки наче б не існували або не мали особливого значення у Ваших міркуваннях. Далі, Ви закликаєте загал українських жінок до виконання конструктивнішого впливу на українську громадськість і, мабуть, ціните їхній вклад у розвиток суспільства. Але, наскільки воно щире, оте Ваше писання? Чи бува не є це один патетичний апель на адресу жінок, а молоді зокрема? Якщо так, то Ви разом з іншими публіцистами, мабуть, не усвідомлюєте одної речі: ми, молодь, вже не реаґуємо на заклики, бо нам набридли постійні спрямування нас на правильний шлях — патріотичний, мовний, визвольний, фолкльорний, а навіть асекураційний.

Зокрема відпихає нас нещирість, дволикість багатьох політиків, громадських діячів, публіцистів і журналістів. Вони часто деклярують одне, а роблять друге: для громади проповідують ідеалізм, а в особистому житті дбають про свої матеріяльні вигоди; промовчують помилки власного покоління, а молодь жорстоко критикують за найменший сумнів у правильтості роботи т. зв. старшого суспільства. Ось найновіший приклад. Знаєте публіциста, що був радянофілом на переломі 30-их років, потім підтримував і виправдував польонофільську „нормалізацію" угодових партій у Галичині всупереч націоналістам; тепер він силкується очолити кампанію екстремістів проти молоді тільки тому, що вона пробує застосувати свої знання і своє розуміння українства практично в новому світі — світі атомової бомби, ракет і космічних польотів. Він, разом з іншими „батьками народу", забуває, що ми теж уміємо читати, вивчаємо наше минуле, прирівнюємо діла попереднього покоління з результатами і робимо певні висновки; ці висновки не надто корисні для більшости „батьків народу". Признаюсь однак, що мені тяжко визначити Ваше особисте місце в головоломці української публіцистики. З'ясуйте при нагоді свої погляди виразніше. Чи, може, волієте далі зберігати т. зв. безсторонні позиції?..

З-поза цих слів глянули на мене допитливі, злегка насмішкуваті очі загадкового сфінкса. Ставши віч-на-віч з оцим сфінксом і його готовими запитаннями, пробую дати відповідь.

ПРО ЖІНОЧЕ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

— Усе, що я пишу, намагаюся писати щиро. Переконати в цьому читача тяжко. Він повинен відчути щирість із самих друкованих рядків, не претендую на ґрунтовну ознайомленість з молодими українцями, які тепер вчаться в університетах — на Україні та поза її межами. У розмовах з цими молодими людьми (а таке не трапляється надто часто) помічаю передусім усмішку. Як на обличчях дітей, що не зважуються сказати вголос свою думку батькам: „Що ж ви знаєте про наше життя й проблеми? Виростали ви в іншому суспільному кліматі та й забули, що таке молода людина..." Тому признаюся: Ваше покоління молоді для мене — бентежний, загадковий сфінкс. І свідомість того часто не дозволяє мені сказати рішуче „так-так", „ні-ні", але велить мені чекати на виразніші прояви. Тільки тоді буде можливо зробити належний висновок про вас усіх.

Про студентів я написав, бо вони якоюсь мірою виявили свою ментальність у різних „ідеологічних" організаціях, де обов'язково домінують чоловіки. Моя думка про ці товариства і референтури, як знаєте, не особливо схвальна. Жіноча половина студентства мені менше знайома; я лише помалу розпочинаю спостерігати її — на дискусійних форумах, у пресі, а навіть у Ваших словах. Але знаю одне: український жіночий світ у багатьох відношеннях сильніший, інколи стійкіший, ніж чоловічий український світ. Ні, ні, це не пустопорожній комплімент на адресу українського жіноцтва. Це історичний факт. Про матріярхат у прапредків українського народу не говорімо тут, бо українські передісто-

ричні часи ледве чи впливають на сучасні покоління. (Щоправда, мій приятель твердить: „Наші роксоляни від віків годують своїх мужчин тяжкими стравами, тому вони такі вайлуваті та малоініціятивні...") І не маю на мислі патетичного деклямування про „українських героїнь". У героїв та героїнь взагалі не вірю. Вважаю, що є тільки людина обов'язку — особистого, родинного, національного. Щось на зразок патріотизму, зформульованого І в а н о м Франком у статті „Дещо про себе самого". І з цього погляду знайдемо велике число українських жінок з високим почуттям обов'язку.

Складається враження, що українські жінки мужніші, ніж чоловіки. Не всі ж бо українки були такі покірні, як мати Остапа й Андрія з Гоголевого „Тараса Бульби". І не всі українські матері подібні на матір з вірша С. Руданського („Наука"), що благала сина „простелитися на рядниночку" перед сильними світу цього, щоб йому легше жилося на світі Божому. А втім це ж Іван Франко назвав „хору, слабосилу дівчину" Лесю Українку „чи не одиноким мужчиною на всю новочасну соборну Україну" серед покоління письменників, які співали колискові („Люлі, смутку, люлі...") і лили на папір чорнильні сльози із-за своїх дрібних життєвих невдач. Або порівняймо воєнні подвиги Олени Степанівни-Дашкевич та її подруг-вояків з голосінням поетів у таких же вояцьких мундирах; ці мужчини створили не „Марсельєзу" чи „Варшав'янку", а переважно сльозоточиві пісеньки каварняного звучання. Ледве чи була в світі ще якась революційна армія (а українська у 1917-20 рр. була революційною армією), яка б іншла на бій з піснями про „зломаного дуба", крякаючого ворона і сахаринове коханнячко під вербою сухороброю. Тільки в нас, де ойкають і охкають переважно мужчини.

Контрастом до таких чоловіків є також жінки з міжвоєного періоду УВО-ОУН, які навіть перед обличчям смертного присуду не заломлювалися. Подвиг Ольги Басарабової ще й сьогодні добре відомий еміграційному загалові. Зате наймолодше покоління ледве чи знає про мужню поставу молодих дівчат з ОУН.

А з-поза націоналістичного середовища прирівняймо з сучасними їй чоловіками Мілену Рудницьку. Після безглуздої польської пацифікації в Західній Україні (1930) вона із знанням міжнародних взаємовідносин винесла українську справу на форум Ліги Націй та в англосакський світ, куди націоналісти доступу не мали. Цим вона завдала великого удару престижеві польських пацифікаторів.

Воєнні роки сталінсько-гітлерівської окупації України дають нові приклади жіночої мужности і відчуття обов'язку. Назвіть одного чоловіка — діяча якоїнебудь української довоєнної партії, який пішов би у підпілля, щоб своїм політичним досвідом і авторитетом зміцнити боротьбу „недосвідченої молоді" з окупантами в роки 1940-45. У поляків, сербів, французів, голляндців, бельгійців і норвежців багато сідоглавих політичних діячів ділило долю й недолю підпільних кадрів. У нас буквально ні один. Весь тягар тієї боротьби тяжів на плечах т. зв. молоді.

В останнє десятиліття багатьох чоловіків засоромили зокрема оті кілька сот українських жінок, які сміливо виступили голіруч проти більшовицьких танків у Кінгірі. Для них слова „душу й тіло ми положим" не були порожньою святковою фразою. А втім візьмімо приклад з буденного життя: на сучасній Україні, відбудованій руками переважно жінок, всюди — по колгоспах, по фабриках, на будівництві — наказодавцями й бюрократами є переважно чоловіки, тяжчу роботу далі виконують жінки немов би це була глуха закутина Африки, а не „країна перемігшого соціялізму".

Один приклад з емігрантського погляду. Двічі чи тричі мені доводилося розмовляти з сеньйорками жіночого руху: пані Олена Охримович-Залізняк і Катерина Антонович пам'ятають ще початки українського громадсько-політичного руху на Україні, однак вони живо й ділово цікавляться всіма поточними українськими проблемами — їхні допитливі уми шукають за новими обріями української культурної та політичної мислі. Справді ці жінки живуть у 1960-их роках, тоді як більшість чоловіків навіть з наймолодшого покоління живе ще у 19 столітті.

Можна подавати більше прикладів. Все це історичні факти. Тому продовжуйте вивчати критично історію. Шевченко ридав, читаючи її. Якщо і вам на очі тиснеться сльоза при обмірковуванні діл „батьків" наших, то не соромтеся ні сліз, ні висновків. Підкреслюючи червоною рискою окремі факти з історичного минулого, Ви нікого не засуджуєте, а тільки вчитеся уникати помилок і недоліків попереднього покоління. Тож і я згаданими фактами прагну тільки в перспективі сучасного й минулого унаочнити природжену властивість українського суспільства: жінки — відносно стійкіший елемент, ніж

чоловіки і нерідко відзначаються більшою живучістю та дерзанням до кращого, благороднішого й поступового. Наші письменники (нерідко підсвідомо) відтворили це явище в своїх творах. Жіночі персонажі в них завжди цікавіші, активніші та по-справжньому живіші, ніж чоловічі персонажі. Згадайте „Дорогою ціною" М. Коцюбинського. Або „Ідиллю" Івана Франка. Недаремно у мандрівці до „стовпів, що небо підпирають", перед веде „старшенька дівчинка"; не випадково вона прагне здобути золоте яблучко життя і щастя, а хлопчик задовольнився б капелюхом або новим дерев'яним коником. Для ілюстрації сучасного життя на Україні прочитайте гумореску Остапа Вишні про молодого батька, який має роботящу і слухняну донечку, а постійно жаліється: „Ех, якби це був хлопець..." Тоді ґрунтовніше зрозумієте не одну українську суспільно-політичну проблему.

НЕМИНУЧА ЗМІНА

На щастя, спостерігаємо, що наші подруги нагадують радше своїх попередниць, ніж своїх теперішніх товаришів. Переконався я в тому і на конференції „Прологу" в Нью-Йорку (листопад 1962), і під час студентського з'їзду в Торонто (червень 1963). У доповідях і під час дискусії дівчата як правило висловлювалися більш до теми, розмовляли кращою українською мовою. У хлопців був помітніший жарґон, вони застосовували більше таборової фразеології, ніж дівчата. Подібна ситуація на українських курсах при різних організаціях та в університетах Канади й США. Дівчата краще знають мову, щось уже читали з української літератури і звичайно закінчують заплянований курс, а хлопці завжди в меншості й часто покидають курс, не закінчивши його.

На торонтонському з'їзді доповідь панни Галі Скочиляс була для мене своєрідною несподіванкою. Не так новістю думок (в основному відомих людині, ознайомленій з суспільно-політичними науками), як радше щирістю викладу, ясністю й логічністю міркувань та здоровим критицизмом. А що найважливіше, вона говорила в рамках реальної системи вартостей, яка не суперечить ні життєвому досвідові, ні науковим висновкам. Ледве чи у 30-і роки в націоналістичному русі був який хлопець у її віці, який мав би таку ґрунтовну підготову до суспільно-політичного мислення, знання й підхід до проблем, як ця „тільки студентка".

Деяких „батьків" і прихильників фразеології зокрема вразили й обурили слова доповідачки про те, що молодь її покоління, ознайомившися з програмами й діяльністю різних наших політичних груп, на жаль, не може ними захоплюватися, бо там немає нічого переконливого і притягаючого. Але вона говорила правду: в основному всі наші численні партії й організації торочать те саме, тільки на інший лад, а „те все" відірване від життя й науки в сучасному світі.

Тому я цілковито погоджуюся з студентками, які на панельній дискусії в Торонто (організованій об'єднанням жіночих організацій СФУЖО в квітні 1964) висунули ряд критичних зауважень на адресу покоління своїх батьків. І за те, що вони подбали про матеріяльне забезпечення дітей, а не передали їм новочасної концепції українства, достосованої до епохи космічних польотів. І за те, що вимагають від молоді емоційної любови до України, а не навчають її тільки про свою уявну Україну. „Нудне українознавство, бо подавано нудний матеріял у зовсім недоступній формі, а ще й у дуже частих випадках некомпетентними фахівцями", пояснювала Христина Т. Волицька. „Політичний апарат сьогоднішнього світу, керований фахівцями... хочемо замінити вічними міжусобицями організацій української громади та нестерпною партійністю, що дуже часто не визнає жадних скрупулів... Більшість нашої громади завжди готова безапеляційно ганити все те, що діється і твориться тепер на Україні. А водночас вимагається гордости із приналежности до народу, що якраз є народом тоді, коли він на своїй території..."

А тим часом „доба, в якій ми живемо, це доба епохальних змін... кожний день приносить нові спостереження, що їх уже випереджує наступний день. В таку добу українська громада, як цілість, не знайшла ще місця і контакту з нею. Вона живе, зорієнтована на минуле, формами, які вже нині застаріли" — говорила Ренета Голод. Її думки влучно доповнила Оксана Вітушинська: „... В українській спільноті (ставиться наголос) на максимальний зовнішній ефект. Величність імпрез, численна участь у маніфестаціях стоять дуже часто на першому місці тоді, коли їхній зміст вважається справою другорядною... Ще варто відмітити брак самокритики у нас". Бо саме нестача цієї властивости б'є по всіх українцях у західньому світі, а зокрема вдаряє по старшому поколінню в очах власних дітей. Адже ця молодь, „живучи, так би сказати, в двох світах, не може не порівнювати їх. Ми не можемо вживати двох систем оцінки". Це тим більше, що (як зауважила Хрис-

тина Волицька) „світ батьків порівняння таки в загальному не витримав".

Вчитуюся в думки дискутанток, дивуюся їхньому звучанню і словами батька Марини з „Патетичної сонати" М. Куліша мушу сказати на весь голос: „. . . А, яка одміна! Благословляю революцію!"

Бо це революція в мисленні сучасних українських жінок, спроба осучаснити концепцію українства на еміграції. Ще десять років тому я сумнівався в такій можливості. Думав, що більшість української молоді виростає в дедалі більшому достатку, самовдоволено йде в життя та (як сказала Хр. Волицька) разом з батьками дбає тільки про „студії практичного характеру". На з'їзді ОДУМ в Торонто (1955), як і на інших нарадах молоді, я чув нарікання, що старше громадянство не опікується як слід молоддю, не дає їй порадників, а без цього молоді ніяк не розвинутися в таких діячів, як батьки. У своєму слові тоді я відзначив, що батьківський вклад у розвиток суспільно-політичного життя молодь повинна шанувати, повинна вивчати минуле, але не приймати його безкритично. Молоді не бракує порадників, а навпаки: вона має аж надто численних охоронців. На Україні — тисячі режимних політруків; на еміграції — десятки різних ідеологів-фразеологів. Є вже навіть маленькі кадри „залізних студентів", які 20 років тому перестали бути студентами, але до політичного керма вони не могли протиснутися, бо там сидять ще батьки і діди; тому вони муштрують студентську молодь на традиціях різних „Цесусів" — з великим або малим „е". Молодь повинна мати певні сумніви щодо т. зв. традиційних істин, бо тільки здоровий сумнів і конструктивний скептицизм відносно застарілих систем дозволяє суспільству самооновлюватися і відроджуватися. Це перша засада народовладної системи. Тому я закликав учасників з'їзду молоді ОДУМ дерзати новим духом і шукати нових обріїв на базі нашого минулого, але в новочасному духовному озброєнні; учасники схвально підтримали ці думки, але я таки песимістично дивився в майбутнє.

Тяжко було повірити, що вже незабаром прийде така революція в мисленні молоді, стисненої — на Україні і на еміграції — в лещатах традиційних систем. Силу політруків і фразеологів зайво перецінювати, бо життя мусить перемогти їх рано чи пізно; але й ледве чи можна було очікувати передвісників революції в колах дівочої молоді. Тим часом і на Україні і на еміграції тими буревісниками стали саме дівчата. Там — переважно на літературній і літературознавчій ділянках, тут — серед студентського середовища. Цей факт не заперечує того, що і там і тут є чимало молодих чоловіків, які думають такими ж новочасними українськими категоріями, але їхні виступи, може, не такі яскраві чи вражаючі, як жіночі. Справа дебатів у Ратґерському університеті показала це наочно: молоді студентки стали сміливо проти диктату екстремістів на захист академічних вольностей — основ демократії.

Все це дає підставу надіятися, що за почином молоді піде стаціша жіноча організована громадськість. Може врешті жінки скажуть чоловіком своє рішуче слово: досить нам балканських міжусобиць! Досить безрезультатної балаканини про єдність! Досить переговорів між українцями, немов би це були переговори ворогів на сесії Об'єднаних Націй! Досить тупцювання на місці! Наше суспільство потребує нової концепції політичного українства з 20 століття, а не народництва чи просвітянщини з 19 століття. Треба врешті припинити диктат вулиці, а до голосу повинні прийти центрові серйозні елементи. Якщо чоловіки неспроможні добитися цього, тоді нехай поступляться місцем нам, жінкам!

ЧИ ТІЛЬКИ СЕРДИТА ЛЮДИНА?

Як і в кожній іншій справі, так і в цій є одне „але". Всякий рух мусить обов'язково розвинути певний розмах — „моментум", щоб добитися результатів. Вистачить Вам завзяття й наполегливости на витворення свого „моментум" у всьому суспільстві? Я впевнений, що це можливе, бо знаю завзяття і наполегливість українського жіноцтва; свідомий і чисельности ваших однодумців серед чоловіків. Однак, чи витриваєте на тому шляху, чи, може, ваша революція буде тільки ще одним „бунтом сердитих молодих людей", що гасне з віком немов миготливий метеор.

І те явище відоме в нашому суспільстві. У довоєнні роки один статечний громадянин у Львові жалівся знайомому духовникові на труднощі з своєю дочкою студенткою: „Знаєте, отче-добродію, познайомилася вона з отими студентами-націоналістами, змовляється з ними, рідного батька називає угодовцем-хрунем, а тут мій знайомий поляк з воєводства вже й остерігає мене: поліція слідкує за нею. Що мені нещасному робити?.." Добродушний священик, як досвідчений душпастир, порадив: „А що, якби її видати заміж?.." Сказано — виконано. Підшукали панні цнотливого молодця з доброї

родини, який не мріяв про національну революцію, а тільки про матеріяльне забезпечення і практичні студії; незабаром наша студентка закохалася, вийшла заміж і перестала цікавитися національно-революційними проблемами. Вона стала статечною громадянкою, а її батько та врешті й поліція мали менше турбот.

Не знаю, що буде з сучасними жіночими революціонерками — молодими сердитими людьми, які прагнуть до нового, більш високоякісного українства. Коли ж ґрунтовніше обмірковую це незвичайне явище, що і на Україні і на еміґрації поступовою, конструктивною силою дедалі більше стає молоде жіноцтво, тоді бачу підстави для оптимістичних висновків. Теперішні дівчата живуть у цілковито відмінних суспільних умовах від тих умов, що їх знала згадана безіменна студентка зі Львова. Колись, на рідних землях і на еміграції, кожний життєвий бунт молоді кінчався переважно одруженням. Дуже часто це бувало і з мужчинами, які, одружившись, залишали свої бурхливі мрії про новий кращий світ і з сердитих молодих людей ставали статечними громадянами. Не раз можна було почути такий вислів: „У нас націоналістом буває тільки людина до тридцятки". Бо звичайно тоді в нас одружувались.

В сучасному світі на цьому континенті студентка і жінка взагалі більш незалежна. На Україні, зокрема Західній, дівчина була „тільки дівчиною". Не зважаючи на її освіту та на революційні зацікавлення, чоловіки насправді вважали жінку нижчою за себе істотою, яка рано чи пізно опиниться „тільки" в кухні та при колисці. На цьому континенті жінка може не тільки здобути однакову нарівні з чоловіками освіту, може мати однакову платню за ту саму працю, але вона і внутрішньо свідома свого рівноправного становища в суспільстві. Все це дає їй незалежність мислення і діяння. Можливо, що саме оте відчуття рівности, про яку тільки мріяли Кобринська і Кобилянська, сповнило серця нашої жіночої молоді відвагою й рішимістю на революційні виступи та чіткіше ставлення на порядок денний життєвих проблем, ніж це досі робили їхні молоді колеґи. Додає їм відваги і свідомости, що багато чоловіків серед тутешнього українського суспільства розуміють нову ситуацію та важливість визволення української жінки.

***

Я ще раз поглянув на сердиту молоду студентку, яка пробувала перевірити мої позиції у складній проблемі. Мабуть, відповів на всі запитання. Та, власне кажучи, мені належить відповідь; загадкової усмішки не вистачає. Бож передусім до українських жінок стосуються величні слова Марини з „Патетичної сонати": „Я знаю, що того лише ідеї переможуть, хто з ними вийде на ешафот і смерті в вічі скаже". А ви скажете?

Яка буде відповідь молодого сердитого сфінкса на той виклик епохи — не відомо. Зате відомо, що історія українського народу і його сучасне не позбавлені жінок, які мають сміливість вийти з своїми ідеями навіть на ешафот, збудований ворогами або... власним суспільством.

ПРО ЛЮБОВ І КОХАННЯ

Кохання — найдавніша поема життя.

Але саме тому, кожний може сказати в ній своє нове слово.

І хоч багато письменників залишили нам про нього несмертельні сторінки, жодна з них не висловлює цілковито саме те, що ти почуваєш.

І, хоч стільки поетів повторюють той самий приспів, лише твоє серце може проспівати твою пісню.

Всі кохання всіх часів схожі одне на одне, і все ж кожна душа знаходить чудо, що робить його відмінними від інших.

Кохання — це мрія, вкрадена з неба, що розцвітає на землі поцілунком.

Може бути, ти всміхаєшся від цього мого романтизму, але не дозволяй ніякій схибленій літературі калічити твою ранню думку про жінку.

Не іронізуй занадто легко над справами любови і кохання, бо лише той дійсно муж, хто вмів любити.

Не вважай себе вищим за жінку, бо справді великий тільки той, хто вміє дати найбільше.

І не кажи, що всі жінки однакові, бо все знайдеться одна, яка видасться тобі інакшою.

Не вимірюй їх всіх однаковою мірою і однаковою вагою.

Думай натомість, скільки відповідальности мають чоловіки в цій грі вартостей.

І, якщо ти почуваєш себе бідним і нещасливим, будь певний, що тільки серце жінки зможе дати тобі багатство і щастя.

І, якщо одного дня ти все загубиш, все залишиться жінка, яка тебе любить і кохає.

З переспівів Є. Онацького
„Очима душі — голосом серця".

І. Пеленська

Одноденний побут

Я була щиро здивувана, коли мрячного й холодного ранку, на летовищі у Форт Вілліямі, місті Західньої Канади, що лежить на шляху Вінніпеґ-Торонто, повідомлено мене, що цього ж дня — в середу, 9 вересня ц. р. — відбудеться моя зустріч з Відділами Союзу Українок Канади у Форт Вілліямі. Здивувана я була тому, бо коли мене запрошували приїхати до Форт Вілліяму, здавалося дуже сумнівним, не лиш мені, але й іншим діячкам у Вінніпеґу, чи впродовж двох днів (буднів, а не кінця тижня) можна зорганізувати, яку б то не було громадську зустріч. До того, коли організаторки ще є у Вінніпеґу...

Коли ж я все таки приймала це запрошення, то признаюся, керувало мною укрите бажання поїхати, хоч на коротко, в глиб Західньої Канади, що має для мене завжди якусь притягаючу силу, як частина землі, де українці поселені компактною масою, де вони привезли й вложили в нове середовище свої питомі національні прикмети, замилування до хліборобства, до свойого мистецтва, до обрядів, звичаїв і мови, а любов до свойого народу вміли поєднати з пошаною до чужого, бо вложили й далі вкладають в розбудову Канади свою працю і свої духові надбання.

І зустріч справді відбулася. Я зрозуміла цю справність, коли познайомилася з проводом і членками Відділів Союзу Українок Канади, які існують уже не кілька, і не кільканадцять років; Відділ ім. Ольги Басараб (голова п. Розалія Баран) існує 40 років, Відділ „Доньки України" з головою п. П. Пахолків 20 років, стільки ж і Відділ ім. Олени Пчілки з Вест Форт Вілліям (голова п. М. Музика). Такий довгий організаційний шлях дає досвід і справність у роботі, вироблену систему діяльности.

І господарі, членки Союзу Українок Канади і їхні запрошені гості з Відділу Організації Українок Канади з головою п. Михайлиною Процик, як теж і представники загальної організації „Просвіта" пп. Сторожук і Михайлишин), Комітету Українців Канади (п. Олійник), Школи Українознавства (учитель п. Мигаль) прийняли мене, не лиш зі щирою українською гостинністю, але й показали успіхи своєї громадської праці, що її перегляд дає книжка „Золотий Ювілей Товариства „Просвіта" в Форт Вілліямі, Онтеріо 1906-1956". З неї довідуємося, що Форт Вілліям український „треба зарахувати до одних з найраніше організованих осередків культурно-освітньої праці в новій країні" (І. Г. Сирник, стор. 5), а засновані 1924 р. перші відділи жіночої організації внесли поважний вклад у загально-національну ділянку.

На зустрічі членки порушували не лиш справи своїх місцевих організацій, але цікавилися загальним українським жіночим рухом, його діяльністю на міжнародньому терені, системою Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, її побудовою і завданнями.

Одна річ врізалася мені, чи не найсильніше в пам'ять, з мойого одноденного побуту в Ф. В. А саме: скриня. Дерев'яна, дебела, з кованим замком, привезена її власницею з Рідного Краю, приміщена в кутку спальні і виповнена по береги вишиваними й гаптованими речами. Десятки й сотні узорів на білому, нашому полотні, покладені одною рукою. Взори Олени Пчілки, Буковинського Альбому, з „Нової Хати", „Нашого Життя"... Стіби різних частин України, вишивки, мережки, гапти — праця десятиліть покладена в цій старій сокальській скрині. Між ними й мотиви невідомого походження, в пам'яті затримані народні узори, або й нові, стилізовані, що їх вишивальниця сама створила.

Слухаю її розповідей і бачу працівницю, і мистця краси водночас, похилену довгими зимовими вечорами над цими вишивками, коли рука працює, а в голові снуються думки й спогади про рідне село, церковцю у святочні дні, зелене поле й білу хату; веселих подруг і гурти друзів, що з них багато пішло-загинуло, „а все для цеї України"...

Іншого вечора нагадується їй рідна пісня. Оживає так яскраво, що жінка бере в руки перо й кладе на папір ціле довге, багате в обряди й мелодії сокальське весілля. З пам'яті.

Вона називається Олександра Тацюн. Жива, енергійна, скромна жінка. Була 20 років головою Комітету Українок Канади в Форт Вілліямі. Одна з тих жінок, що на їхній духовості побудована жіноча організація Канади. Одна з тих, що для всього мала час; для своєї родини, підприємства, організації.

Часом короткий одноденний побут може дати багатий образ з життя тих, що тихо трудяться для України та її питань у світі.

Галя Лазарук-Гендерсон

„КРІЗЬ ЦЕЙ СВІТ Я ПРОЙДУ ЛИШЕ РАЗ"

Світлій памяті мого Батька, Василя Лазарука в роковини смерти — 22 жовтня 1964 р.

Я ніколи не забуду того блиску жовтневого сонця, ані розкішних барв в той осінній день, Батьку, ані того залитого соняшним промінням ранку в день Твоєї останньої дороги на цім світі. Йдучи до церкви на Твій похорон, я думала про те, як подібна осінь людського життя до цього осіннього дня в природі. Листя спадає з дерев так як роки нашого життя, хмарки пробігають мимо — як наші нездійснені мрії і холодними стають соняшні промені. Скоро озера та ріки захолонуть, замерзнуть, як Твоє життя...

Людина, якої життя було творче, живе два рази. Недуга, що передчасно вбила Тебе, не дала Тобі докінчити початого для Бога і людства. Але ми, ті що лишились близькі і рідні Тобі, хоч і згубивши Тебе маємо й винагороду: Ми оглядаємось на пройдене Тобою життя і бачимо його вартости. Твої приятелі міряють Твоє життя не прожитими роками, але ділами.

Під час похоронної відправи, коли Твої друзі, Батьку, прийшли, щоб віддати Тобі останню послугу, багато частин і Твоєї праці прийшло разом з ними у цей день.

Довгим рядом, проходячи поволі й урочисто попри Твою домовину, я бачила Твоїх приятелів, не тільки по професії і близьких знайомих, але й рідко бачені обличчя в поважнім віці чоловіків і жінок, яких я дуже рідко коли стрічала. Й я подумала, що роки летять так неймовірно швидко. Час проходить і його не можна вдруге пережити. Поглянувши наперед і роки, здається, простягаються в безконечність. І от приходить час, коли дорога раптом кінчиться...

Мені хотілось простягнути руку і торкнутись кожної руки з подякою тим всім, що так повільно із смутком в очах і серці проходили повз Твою домовину і повз перший ряд лавок, де я сиділа. У мене була глибока вдячність до тих людей, які йшли поруч Тебе за життя, й які облегчували Твої обовязки: Твої шкільні товариші — тепер сивоголові вже, Твої учні з перед 30 років тому — тепер в повнім віці чоловіки і жінки. Я пізнавала тут і там обличчя, яких я добре знала, будучи ще малою дівчинкою. Через 25 років Твого, Батьку, учителювання і 20 років в підприємстві, багато людей були в контакті з Тобою. Вони тепер тут, як доказ того, що в Тебе був прекрасний талант служити іншим, співжити і співпрацювати з людьми: Он голова шкільної ради, член міської ради, священик іншого віровизнання, молодий урядовець, державний службовець, президент компанії — представники професій і комерцій, господарі фармері з жінками та багато інших, які приходили до Тебе із своїми турботами, шукати в Тебе поради, зрозуміння, і Ти вислухував їх не тільки ухом, але серцем...

І от прийшла моя черга пройти поруч Твоєї домовини. Чи в мене вистарчить сили зробити це належно? В хвилину розпуки на думку прийшли слова з Святого Письма:

„Всьому під небом свій час і всякому ділу своя пора".

„Час родитись і час умирати... час плакати і час сміятися".

„Час нести жалобу і час на танці."

„Час знаходити і час втрачати".

Ось мій останній погляд на Тебе, Батьку. І ніколи більше!... — налетіла думка. Риси і лінії Твого обличчя показували, яким було Твоє життя: немає в ним злоби, ані огірчення, ані пригноблення, ані гніву. Твої вільні в домовині руки вказують, що людина, покидаючи цей світ нічого з собою не бере; лінія зморщки вказувала де був **Твій усміх.**

Через похоронну відправу я прислухувалась чи не почую з хорів Твого голосу, де Ти звичайно співав під час Служби Божої. Відправа і молитва були звернені до Бога. Я мала враження, що хор, без Твого проводу, дякує за Твоє життя на землі.

І я уявила себе, слідуючої неділі на Службі Божій на хорах. Чи зможу видержати душевний біль і жаль, дивлячись з гори перед вівтар, де зараз стоїть Твоя домовина?

І передо мною наче живий виринув один образ — це було кілька днів перед тим, як Ти покинув цей світ. Ти час від часу спиняв свій погляд у вікні нашої просторої гостинної, на кольорових барвах листя, що тихо спадали з дерева. Коли Ти обернув своє обличчя, на нім зацвіла утомлена усмішка.

Я знаходжу заспокоєння, коли повертаюся згадкою до того памятного вечора, коли мама, сестра Євгенія і я сиділи біля Твого ліжка і згадували роки проведені разом. Ти радісно сміявся того вечора більше як коли будь останніх днів. А слідуючий день був 22-го жовтня...

На цвинтарі, в той повний смутку і горя час, барвистого кольору осінне листя спадало поволі і вкладалось на Твоїй свіжій могилі. Як же велично й як прекрасно життя в природі піддається свому законові — думала я. Твоя праця, Батьку, також зроблена. І я була вдячна соняшному дню жовтня і що він якраз був таким. Смерть — думала я повертаючись від Твоєї могили, — як сон, в кімнаті за замкненими дверима, до якої входиться самітно.

Др. Л. Святенко

НАШЕ ЗДОРОВ'Я

СЕРЦЕ — НЕ КАМІНЬ

Ще вчора ви не відчували биття власного серця, а сьогодні цілий день прислухуєтесь до нього. „Ні, просто треба трохи відпочити, — приходить рятівна думка, — понервував учора от і все, до лікаря просто смішно звертатись".

І ви йдете до терапевта ні завтра, ні через місяць, ні через рік. Поступово починаєте вважати, що біль — явище нормальне, в усякому разі жити можно. Втома? Без неї праця — не праця. Болить голова? Від цього є аспіріна. Задишка зупинила на сходах? Не треба так бігти. На все ви знаходите відмовку. Але минає час, і лікар ставить діагноз:

ГІПЕРТОНІЧНА ХВОРОБА

Основною ознакою гіпертонічної хвороби є підвищення артеріального кров'яного тиску. Залежить воно від різних причин. Тиск крові може підвищуватися при деяких захворюваннях нирок, залоз внутрішньої секреції тощо.

Причиною гіпертонічної хвороби буває тривале розумове перенапруження або гострі психічні травми, що негативно впливають на центральну нервову систему. Крім того, це захворювання може бути наслідком незначних, мало помітних для людини подразнень, на які, однак, реагує нервова система.

Якщо максимальний тиск становить 120—140 мм ртутного стовпа, мінімальний — 60—80 мм, він вважається нормальним. Кров'яний тиск, який перевищує вказані норми, є підвищеним.

Гіпертонічна хвороба розвивається поступово. На початку захворювання підвищення рівня артеріального тиску невелике і непостійне, з часом воно стає дедалі більшим і тривалішим, поки не набуде стабільного характеру. Проте не завжди рівень підвищеного тиску визначає ступінь захворювання. В ряді випадків при високому артеріальному тиску — високій гіпертонії — самопочуття залишається задовільним і, навпаки, тяжко виражені прояви гіпертонічної хвороби можуть спостерігатися і при відносно невеликому підвищенні рівня артеріального тиску крові. Самопочуття хворих на гіпертонічну хворобу залежить від того, наскільки їх організм пристосувався до існування в умовах підвищеного артеріального тиску.

При гіпертонічній хворобі звужуються дрібні артеріальні судини-артеріоли, що створює перешкоду для протікання крові. Внаслідок цього порушується живлення різних тканин і органів. Щоб подолати перешкоду, серце починає посилено працювати, у зв'язку з чим збільшується серцевий м'яз. Тривалий час хворий може не відчувати змін, що сталися. Але поступово з'являється почуття стомленості, головний біль, переважно в потиличній ділянці, неприємні відчуття з боку серця, погіршення зору. З часом захворювання прогресує, уражаючи переважно судини серця, мозку та нирок. З виникненням змін у судинах, які живлять серцевий м'яз, можуть з'являтися приступоподібні болі в ділянці серця, які свідчать про розвиток стенокардії — грудної жаби. У більш тяжких випадках розвивається інфаркт міокарда.

(АҐ) Канадські журнали переживають тепер кризу. Деякі перестали виходити, а інші, як наприклад „Либерти" і „Сатердей Найт", почали виходити раз на місяць, а не як раніше — раз на тиждень. Багато є причин їх невдачі: високі кошти, безпорадність їх керівництва і низький рівень редакційного матеріялу. Обмеження доходів з оголошень пояснюється ще й великою конкуренцією телевізії.

Серйозним фактором занепаду канадських журналів є те, що на канадський ринок вторгнулася американська конкуренція. Основним змістом цих псевдо-канадських журналістів є події, які мали місце в США. Їх доповнюють скороченим викладом канадських вістей і масою канадських оголошень. Дохід з оголошень двох головних американських журналів — Ріджерс Дайджест і Тайм — становив у 1959-му році $8.563.000. Комісія О'Лері, якій уряд доручив розслідувати цю справу, твердить, що ця сума становить 41% всіх видатків, витрачених на оголошення в нашій країні. В теперішню пору ці два видавництва вбирають в себе 50% суми 16.000.000, яку канадці витрачають на рекляму шляхом оголошення.

Комісія О'Лері подала Оттаві рекомендацію, щоб уряд скасував звільнення не-канадських видань від податку, який вони платять за оголошення. Не впливаючи на вибір канадців власних чи чужоземних журналів, цей крок міг би довести до того, що псевдо-канадські публікації перетворилися б у канадські, або зникли б з канадського ринку. Незважаючи на те, що більшість читачів підтримала б цей крок, урядові таки не стає відваги для того, щоб вжити енергійних заходів. Правда, в своїй ухвалі з 31-го грудня м. р. уряд скасував звільнення чужоземних журналів від цього податку, за винятком журналів „Тайм" і „Рідерс Дайджест". Мимоволі хочеться прирівняти це рішення з каменем у рятувальному поясі.

ПРИДБАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Пані Ольга Марандюк — Келвингтон, Саск. — 1
Пані С. А. Талпаш — Бюкенен, Саск. — 1
Пані Юлія Цимбаліста — Йорктон, Саск. — 1
Пані А. Погранична — Ніягара Фалс, Онт. — 1
Пані А. Пилипюк — Торонто, Онт. — 1
Пані Олександра Мухан — Содборі, Онт. — 1
Пані А. Ференсів — Ґримзбі, Онт. — 2
Пані Юлія Головата — Торонто, Онт. — 1

Одна з трьох фундаторок журнала „Промінь"

„Вітаю Вас вже з дому! — пише пані Анна Чулій з Торонта. І далі: „За пять місяців у лікарні я переконалася, що не тільки добрі доктори і таблетки, а ще й воля Божа потрібна. Коли віра слабне і надія лишає, тоді відвідування рідні і приятелів розважає, зворушує, а їх щирі побажання навертають надію".

В поворот до здоровя! Що ціннішим і дорожчим може бути для людини як її здоровя? Так живо пригадується мені соняшний червневий день у Торонто і ми удвох із пані Калиною Сакалюк спішимо до госпиталю св. Михаїла. Вчора на зустрічі членок відділу Кн. Ольги хтось з пань сказав, що пані Чулій хвора в госпіталі. Над вечір я мала відїжджати до Гемилтону, отже пополудне я мала вільне.

Їдучи до лікарні я багато думала про пані Чулій. Це обличчя, яке побачивши раз в житті, ніколи більше не забудеш — безмірна доброта в очах, що випливає з глибини серця, ніжна усмішка і шляхотна ввічливість. Завжди усміхнена, хай навіть і крізь сльози — поза тим патріотизм та глибоке розуміння громадських обов'язків.

В шпиталі, п-і Чулій зустріла нас властивою лише їй одній усмішкою, була трошки зворушена, але мила, як і завжди. Про свою недугу, ані свої терпіння вона майже не говорила, а перебула вона дуже серьозну операцію. Розпитувала радше про світ, про події в українському житті та оповідала про окремі епізоди зі свого життя. Опісля попросила пані Сакалюк подати їй торбинку. Взяла, виписала чека на

Анна Чулій

$25.00 на тривалий фонд „Променя". І тут я в свою чергу була зворушена увагою. Скільки шляхотности і клопотання про все інше, а так мало про себе. Ані слів скарги, ані жалінь, ані нарікань. Адже кілька років тому пані Чулій зложила $100.00 на потреби журнала і стала одною з його фундаторок.

Вернувшись до Вінніпеґу по 10-денній відсутности, я поринула з головою в працю, але перед очима так часто виринало шляхетне обличчя на шпитальному ліжку, усмішка на устах і тремтяча сльоза на віях...

Пять довгих місяців пробула пані Чулій у шпиталі в Торонто. І сьогодні ми вітаємо її з поворотом, не тільки з поворотом додому, але з побажаннями повороту до повного здоров'я.

Н. Когуська.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД

З похорону бл. п. Парані Шевчук — Вінніпеґ, Ман., збірку доручила Марія Низник — $51.85

У першу річницю смерти свого мужа бл. п. Василя Лазарука — Давфин, Ман., Йосифина Лазарук 25.00

У першу річницю смерти сина бл. п. Олександра Ханасика, Вернон, Б. К., мама Ксеня Ханасик — 5.00

Панство П. М. Комисаруки — Монтреал, Кве. — 5.00

Пані Олена Хрущ — Торонто, Онт. — 3.00

Пані Ольга Бишоп — Ніягара Фалс, Онт. — 3.00

Пані Н. Квас — Бирнабі, Б. К. — 2.00

Пані С. А. Талпаш — Бюкенен, Саск. — 2.00

Пані О. Барило — Бирлингтон, Онт. — 2.00

По $1.50 — О. Шиповик — Бирлингтон, Онт., Е. Романюк — Ривертон, Ман., М. Бурак — Монтреал, Кве., Оксана Вонітова — Ред Лейк, Онт., Юлія Головата — Торонто, Онт.

По $1.00 — Н. Фуштей — Вилингтон, Алта., Мирослава Скаськів — Вашингтон, Д. С., Ліда Прокоменко — Вайнленд, Онт., Іван Цуркан — Портейдж Ла Прері, Ман., Т. Білецька — Рорктон, Ман., М. Топоровська — Пайн Ривер, Ман., Олена Граблюк — Венла, Ман., Олена Сирота — Мидлпорт, Онт., Параскевія Вюн — Торонто, Онт., Павліна Щур — Дирбан, Ман.

По 50 ц. — Віра Ліщина — Торонто, Онт., О. Гусак — Гримзбі, Онт., Д. Дробот — Гемилтон, Онт.

По 25 ц. — Софія Данилів — Содборі, Онт.

Всім жертводавцям і тим, що трудяться збірками на пресовий фонд, тим, що приєднують нових передплатників складаємо сердечну подяку.

Складаємо щиру подяку всім тим особам, які дають жертву на прес. фонд журнала і всім тим, що завжди поширюють журнал, здобуваючи для нього нових передплатників. Пресовий фонд і нові передплатники помагають нам поборювати фінансові труднощі журнала і держати журнал на тім рівні, яким він є тепер.

ВІДДІЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

ОСІНЬ

Осінь тихо ходить гаєм,
Ліс жовтневий аж горить,
Ясен листя осипає,
Дуб нахмурений стоїть.
І берізка над потоком
Губить листя золоте, —
Буйний вітер ненароком
Русу косу розплете...
А калина засмутилась,
В тихі броди задивилась,
Мрійно листям лопотить.
День і нічку у безсонні
У намисті у червонім
Біля озера стоїть.

Надія Приходько

Доктор Кукуріку?

Маленька Леся була гарною дівчинкою, мала кирпатого носика, великі блакитні очі і завжди любила хіхотатися-сміяти ся. Треба було чи не треба завжди оченята в неї од веселощів грали. Одного вона тільки не любила — рано вставати.

Отож однієї днини пішла мати в місто на ярмарок і з відтіля принесла дивну пірясту птицю з червоним гребінчиком і бородою. Леся як побачила її відразу зацікавилася й запитала

— Матусю, що це за птиця з червоним гребенем?

А матуся й каже: Це доктор Кукуріку. Він дуже мудрий і навіть вміє лікувати.

— А від чого він лікує, питає Леся.

— Він лікує різні хвороби, а найбільше від такої недуги, що називається — лінощі.

— А що то за недуга — лінощі, питає Леся. Вона в перше почула таке слово. А матуся й каже:

— Лінощі це така хвороба, що напастує не тільки старих людей, але також і дітей, особливо тих, що не хочуть нічого робити.

— А що ж вони тоді роблять, як нічого не роблять?

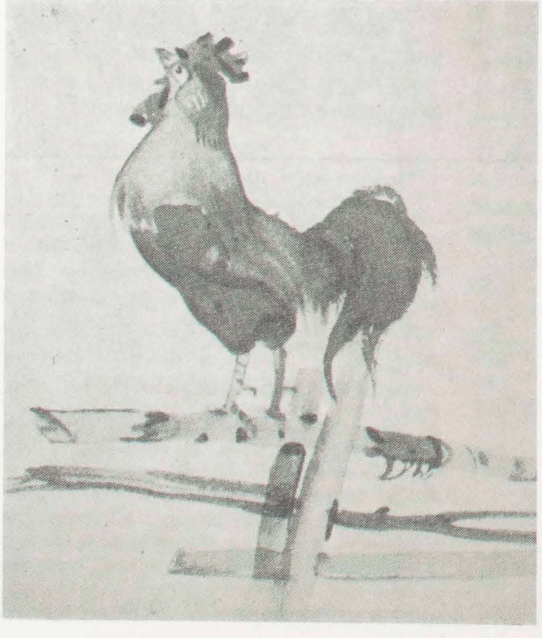

— Сплять, моя Лесечко, так сплять, як це ти любиш рано спати і завжди пізнишся до школи і нічого в тебе немає в порядку.

Леся не любила того слухати, то ж відразу завернула в другий бік.

— А як же ця птиця лікує як воно тільки птиця?

— Побачиш і почуєш завтра досвітком, як це він озветься і якого руху наробить на подвірю.

Це зацікавило маленьку Лесю. Вона подивилася на матусю великими очима і задумалася. З думкою про доктора Кукуріку вона й положилася до ліжка і просила матусю щось більше сказати їй про того доктора Кукуріку.

А матуся й розказує:

— Це було дуже давно, як ще Господь сотворив на землі перших людей Адама і Еву. Ото ж Господь сказав їм познайомитися з різними звірятами, дати їм прізвища і призначити якісь обовязки, що вони мають робити.

Отож перший прийшов кінь, то Адам сказав йому: ти й будеш зватися конем і маєш людині помагати в праці!

Корові сказав Адам — ти маєш давати людям молоко, щоб вони могли підкормлювати своїх діточок.

Прибіг також і песик Бурчик, то ж Адам сказав йому: ти маєш п и л ь н у вати людські статки і розважати їхніх дітей.

Врешті прийшла черга на домашню птицю. Першою прийшла курка і Адам каже їй: ти маєш складати для людей смачні яєчка, а до качки й гуски, — ви маєте вирощувати мяке піря людям на подушки, щоб

вони по тяжкій твердій праці могли мяко і в теплі спати.

І так Адам призначував кожному своє діло. Але тоді спостеріг Адам ще одну птицю, яка чомусь тримала себе з далека. А птиця ця була дуже стрійною у різного кольору пірю, що так і грали райдугою. То ж Адам закликав її до себе й каже:

— Ти будеш зватися у нас — півнем. І я дам тобі дуже важну роботу. Кожного ранку маєш будити усіх до праці.

А півень як це почув, дуже втішився і з радости заспівав на ввесь голос — ку-ку-рі-ку!

Адам усміхнувся й каже: Ото ж і є, що ти маєш сильний і прегарний голос. Тебе усі почують. Кожного ранку маєш так заспівати три рази, щоб ніхто не міг казати, що він тебе не чув.

Тоді Адам усіх поблагословив і вже хотів відходити. Але красунь-півник зупинив Адама і запитав: Прошу мені ще сказати, чи і люди мають мене слухати?

— Усі мають тебе слухати, бо усі мусять працювати, сказав Адам. А півник, мабуть, був з цього задоволений, каже матуся, — бо він виконує цю роботу до сьогодні.

Але маленька Леся, мабуть цього вже не чула. Їй так подобалася історія про доктора Кукуріку, що вона відразу його полюбила і мріючи про нього вона заснула твердим дитячим сном. А матуся, щоб її не розбудити, підвелася тихцем зі стільця і пішла в кухню кінчати свою роботу...

Маленькій Лесі снилося щось дуже цікавого, бо усміхалася через сон і вимахувала рученятами. Їй здавалося, що в неї виросли крила і може літати куди захоче. І Леся напевно літала б, якби раптом не озвався півник і не заспівав з усієї сили ку-ку-рі-ку!

Леся відкрила оченята і напружено прислухалася. Спершу їй здавалося наче б то, щось причулося. Але ні, — раптом знову на ввесь голос закричало ку-ку-рі-ку!

Тоді Леся зірвалася з постелі, почала розглядатися, глянула у віконце, але нічого особливого не побачила. Їй знову заманулося трішки поспати, подрімати, полінюхувати. І тільки хотіла прикластися до свого ліжечка, а це знову з усієї сили так і пішло гомоном, ку-ку-рі-ку!

Це було вже третій і останній раз і Леся злякалася, зірвалась на ноги і побігла до матусі.

— Матусе, збирайся скоріше, бо доктор Кукуріку вже тричі озивався.

Матуся усміхнулася, взяла Лесю на руки і піднесла до вікна, звідкіля повіяло похучим повітрям з городу. Маленька Леся вперше побачила чарівний ранок і золоте сонечко, що золотим обручиком почало висуватися із-за обрію. Та ще не все було, що побачила Леся. Вона скоро обмилася, одягнулася, Богові помолилася, а коли вийшла на подвір'я, то вже й сама не знала що казати.

На обійстю наче все ожило і вчинило такий гамір, що тяжко було це все вгамувати. Доктор Кукуріку не тільки зірвав зі сну маленьку Лесю, він також розбудив усе довкілля.

Кури вже вибігали з своїх курників і кричали ко-ко-ко! Качечки хитаючись на коротких ніжках повторяли безустанку тась-тась-тась. Гуси по важно ґеґали, а індики тільки й лопотіли ґлю-ґлю-ґлю.

А до того всього ще песики гавкали, кози мекали, свині квікали, корови мукали і все це було у відповідь докторові Кукуріку, який з повагою похожав і з далеку усьому приглядався.

А вже найбільше раділи пташки щебетушки на деревцях. Вони то виспівували чарівними голосами, як знали, як уміли. І сірі горобчики і різнобарвні щиглики і метушливі шпаки і гень високо співучі завжди жайворонки. Вся твар раділа і веселилася назустріч новому дневі.

А вже найбільше раділа таки маленька Леся. Тепер вона вже мала час усе до ладу зробити. Свою кімнату упорядкувати, своє ліжечко застелити, свої лялечки на місце поскладати, свої книжечки до торби позбирати і в час піти у свою школу, щоб чогось доброго навчитися.

За це все матуся дуже гарно її повалила. Виряджаючи до школи свою маленьку школярку Лесю, матуся усміхнулася, поцілувала свою доню у великі оченята й подумала, який то великий чарівник отой доктор Кукуріку. Хто рано встає, тому Бог дає...

М. Погідний

Ми спитали їжачка

Ми спитали яжака:
— І нащо тобі така
свитка з гострих колючок? —
Відповів нам їжачок:
— Захищаю боки, спину,
та й надів оцю свитину.
А як лісом я іду
і потраплю у біду —
у свитину загорнуся
і нікого не боюся.
А іще на голки-шпички
настромляю яблук з дички,
щоб у себе повсяк час
мати їжу про запас.

Г. Демченко

Прощання з Рідним Краєм і вітання з Канадою (спогад)

Оце ж вже минає 36 років, як я попрощала Рідний Край, містечко Холоїв (тепер Вузлів) Радехівського (тепер Сокальського) повіту.

Була це неділя 1928 року — останній мій день серед друзів і провідників моїх у Читальні Просвіта в Холоїві.

В читальні! В цій нашій національній культурно-виховальній святині, якої пороги на прощання я в думці цілувала. І сьогодні, мою молитву за неї шлю... Вона ціла осталась. Стоїть як свідок недавніх і неповторних подій, що їх записала на своїх сторінках неписана історія...

Було тоді зібрання в Читальні й це був мій останній побут серед друзів і провідників. Багато з них вже в цей час у могилах, сном вічним спочивають.

Слідуючого дня був чудовий ранок. Сонце золотило цілий світ. На залізничій стації знов зібрались — родина, сусіди, друзі а між ними дехто з жидівської молоді.

Велично-сумна була ця хвилина! До болю гарна, дорога і ніколи незабутня. Серце болісно стиснулось коли велика машина поїзду під'їхала до перону. Я прощалась.

„Зашуміла ліщинонька
Заплакала дівчинонька"...

Це співали мої друзі. Ще одні, другі, треті обійми, поцілунки: он за мною матір, батько, сестра, брати і всі друзі. До вагону вскочило кількох хлопців і дівчат — проводжають до наступної станції Воля і там висідають. Лишається товаришка Міля, яка їде до Камянки і там висідає. По обличчі у мене горохом біжать сльози й я навіть їх не втирала.

З деким з учасників мого прощання на станції в Холоїв я стрінулась вже тут в Канаді по довгих роках небачення — Всеч. о. Тріска, який обслуговує тепер громаду Укр. Греко-Прав. Церкви в Східній Канаді, який давав мені цінні вказівки про Канаду Священича родина Коритків. Пан Іван Коритко, тодішній голова Т-ва Сокола-батька і управитель хору, яким пощастило виїхати — всі вони живуть тепер на американському континенті.

Щойно за місяць подорожі я прибула до Канади, до міста Едмонтону, де живу й досі. Тут, в Едмонтоні були вже тоді українські національні організації: Народній Дім, де гуртувались громадяни греко-католики та їх братні організації, Інститут ім. Михайла Грушевського, в якому вело свою працю т-во Союзу Українців Самостійників, жіноче т-во при церкві св. Івана. Всі ці організації робили добру українську роботу. І наші дівчата, що тоді приїхали з України, кинулись туди. Добрі люди помогли їм знайти таку працю, за якою вони шукали, щоб мати можливість вечорами включатись в народню роботу.

В Едмонтоні також заіснувала Українська Стрілецька Громада, яка гуртувалася при Інституті Михайла Грушевського, де працювали в користь своєї батьківщини — України. Там і я знайшла місце для народної праці. Були це по більшій части люди з кращою освітою, інтелігентні, які в тих самих часах, що й я приїхали з України. Там я познайомилась пізніше з Крамарем та опісля стала його дружиною. Офіціяльно я тоді ніде не була включена в громадську роботу, працювала і йшла туди в товариство, де провадилась національна праця.

Дуже прихильно віднеслось до мене жіноче т-во при церкві св. Івана, де парохом тоді був Всеч. Прот. П. Самець. Мені імпонувало те, що о. Самець цікавився народними справами, був справжнім патріотом, любив свій нарід і Україну, для якої також трудився. Всеч. о. Самець запрошував мене до участи у різних підприємствах, де я вже включилась офіціяльно в працю.

При Інституті М. Грушевського було співацьке т-во „Кобзар", в якім давали провід такі одиниці, як: Завадюк — диригент хору, Василь Пуцентело, Павло Ткачук був режисером, артист-маляр Снайчук, який малював нам декорації для сцени. З пань активні — Марія Гавриш, Марія Янішевська (тепер пані Ткачук), Емілія Борщовська (тепер Снайчук), Атін Глинка, який це т-во був зорганізував та був його головою, та багато української молоді, які при цім т-ві робили добру українську роботу.

В літніх місяцях я працювала з дітворою — учила їх вправ та українських пісень. При помочі того товариства вдалось мені приготовити дитячу виставку п. з. „В чужім пір'ю" Марійки Підгірянки, про яке опісля появилась гарна допись у „Новім Шляху", що тоді почав виходити у Едмонтоні.

В 1931 році громадянство улаштувало нам несподівану гостину за активність в організації.

Сповнились мої бажання: в Канаді я хотіла віднайти свої українські національні організації і в них працювати для добра нашого народу. Але тебе, мій Рідний Краю, тепер і ніколи забути не можу. **Анна з Никонів Крамарева.**

ГРОМАДСЬКА І РОДИННА ХРОНІКА

ХРЕЩЕННЯ ВІРИ СІДОР

Лонґ Бренч, Онт.

В суботу, 28 вересня 1963 р. в церкві св. Димитрія в Лонґ Бренч, Онт. відбулося хрещення Віри Сідор, донечки панства Василя і Фені Сідор. Таїнство Хрещення довершив настоятель Церкви Св. Димитрія о. Тимофій Міненко, а хресними батьками були о. Іван Григоряк і Ангеліна Крізел.

З тої нагоди із проведеної збірки призначено 5 дол. на прес. фонд „Променя".

Справлення похибки

В ч. 8 „Променя" у виказі пожертв на пресовий фонд було надруковано: Марія Ґургула й П. Гарасимів — Форт Вілліям, Онт., має бути — Виндзор, Онт. За неточно подану адресу перепрошуємо.

НЕВЯНУЧИЙ ВІНОК

В першу річницю смерти, мого дорогого Сина бл. п. Олександра Ханасика, що припадає 31-го жов. Засилаю скромний вінок на його могилу в сумі 5 дол. на прес. фонд „Променя".

Олександер відійшов з цього світу в розцвіті свого життя. Полишив свою маму, трьох братів і одну сестру і багато щирих приятелів, яких умів приєднати, за такий короткий час, котрі його ніколи не забудуть.

Спи спокійним сном мій Сину із своїм татом, Николаєм.

А я за спокій душ Ваших молю Всевишнього. Вічна Вам Память!

Ксеня Ханасик

НА НЕВЯНУЧИЙ ВІНОК

Бл. п. П. Шевчук у Вінніпегу

На похороні бл. п. П. Шевчук, що відбувся у Катдері Пресв. Тройці у Вінніпегу вересня 17 1964 р. учасники його зложили $51.85 на невянучий вінок на свіжу могилу — на прес. фонд „Променя". Збірку доручила — голова відділу пані А. Павлик і пані М. Низник.

Жертви зложили:

По 5.00 — П. Крепякевич.

По 2.00 — Дж. Лисак, А. Павлик.

По 1.00 — п. і п. М. Низник, Н. Влад, П. Зурба, А. Черевик, (др.) В. Черевик, М. Симчич, Д. Паліброда, П. Гаврилюк, Дж. Тихневич, П. Березовські, М. Стефанюк, П. Ленґ, М. Ратуцькі, О. Юзвишин, М. Когут, Ф. Крокош, Ф. Крокош, А. Явлуцькі, Дж. Кузів, А. Филипчук, Ф. Тесарські, В. Шевчук, П. Третяк, Л. Возьна, Н. Плитка, А. Рокита, Б. Рокита, Дж. Рокита, Василь Рокита, К. Мотлюк, М. Федчишин, С. Кеверега, Дж. Божик, Е. Шандровські, Дж. Шезяк, М. Чернецька, (п-во) Л. Трихневець, Д. Семенюк, ДеМеєр, (п-во) К. Горбам, Н. Когут. Дрібна збірка $2.85 — разом $51.85. Жертводавцям щира подяка.

НЕСПОДІВАНА ГОСТИНА

Монтреал, Кве.

Дня 7-го вересня 1964 р. друзі і громадяни улаштували гостинну несподіванку п-ву Комисарукам з нагоди набуття їх нового дому в околиці Ґрінфілд Пар.

Пан Микола Комисарчук є одним з активних довголітніх членів Собору Св. Софії в Монтреалі. Не раз, бувало своїм троком перевозив тяжкі речі для потреби Собору а також і для нашої літної оселі, що знаходиться 75 миль за Монтреалом. В новім домі побажали ми господарям та їх дітям щастя, здоровя та веселого життя.

П-во Комисаруки зложили подяку за честь і шану і з нагоди цієї гостини зложили 10 дол. пресовий фонд — з того 5 дол. на „Промінь".

А. Демитрак

ДОПОВІДЬ ПИСЬМЕННИЦІ ІРИНИ ПЕЛЕНСЬКОЇ

В крузі святкувань 150-ліття з дня народин Т. Гр. Шевченка, відбулася заходом трьох відділів СУК — у Форт Вілліямі, доповідь гості-бесідниці письменниці Ірини Пеленської, яка в поворотній дорозі з Вінніпегу задержалася на коротку візиту в нашій місцевості. Доповідь на тему „Роля жінки в творах Шевченка" виголосила п. Ірена Пеленська в залі українського т-ва Просвіта у Форт Вілліямі.

Гостю-бесідницю привітала й вшанувала корсажем П. А. Музика. Познайомила з присутніми пані І. Пеленську, пані А. Тацюн. Привітальне слово виголосила пані Р. Баран а представила присутнім гостю-бесідницю п. К. Пахолків, яка була господинею того вечора. Присутні мали нагоду пізнати ближче письменницю Ірину Пеленську, люину широкої діяльности, авторку організаторку та журналістку. В часі кількалітнього побуту в Австралії письменниця Пеленська розгорнула там широку діяльність, була містоголовою Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, також зорганізувала там Союз Українок Австралії й була його провідницею. Перебуваючи тепер в Америці у Філядельфії поміж іншим, співпрацює в журналі „Наше Життя" є редакторкою „Українка в світі" також дістала запрошення до членства Педагогічного тов. у Ню Йорку.

Присутні з заінтересуванням вислухали високо поставлену доповідь шановної прелегентки, по чім подяку від присутніх висловила пані А. Стасів.

Слідували привіти від організацій: КУК — зложив п. М. Олійник, від тов. Просвіти — п. В. Сторожук, п. Михайлишин, і п. Гр. Мигаль. В вечірці брали участь і представники інших організацій: жін. КУК, організація О.У.К. і інші. В серії запитань давала п. І. Пеленська широкі вияснення, між іншим і в справі світової Федерації Українських Жіночих Організацій.

На закінчення цієї цінної вечірки слідувало чайне прийняття й товариська гутірка, почім присутні попрощали гостю в дальшу дорогу на відвідини Торонта.

К. П.

ЗАПРОШУЄМО НА ІМПРЕЗУ

Шкільний Комітет при Соборі св. Покрови у Вінніпегу
улаштовує чайне прийняття, яке відбудеться
29-го листопада 1964 р. в соборній авдиторії
820 Борровс Аве.

Буде там також: продаж печива, ручних робіт, щасливі квитки при вступі і різні інші несподіванки.

Щиро запрошуємо українське громадянство до участи.

За Шкільний Комітет:

М. Зайцев

ДОМАШНЄ ГОСПОДАРСТВО

РЕЖИМ ПРАВИЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ

В 1950 році канадійське правительство, департамент харчування і здоровя видало було порадник „Кенедієн фуд рулз" себто правило харчування, якого ми би повинні додержуватись для зберігання здоров'я. Головніші з них такі:

Молоко — Для дітей до 12 літ не менше як 2 горнят на день, для підлітків — не менше як 3 горнят, для дорослих — не менше 1 горнятко.

Овочі — Одна порція цитринового овочу: помаранче, або помідор, або сік з котрого будь з них, а також одна порція іншого овочу, можуть бути у сировім або варенім стані.

Огородина — Одна картопля (бараболя) на особу та інших дві ярини — краще, щоб була з листками: зелена, або жовта і по більшій части в сирім стані.

Вівсяна каша і хліб — Щодня одну порцію зернової поживи (каша) і найменше 4 кусочки хліба з мясом, або з марґариною.

М'ясо — Одна порція м'яса, або риби, або яйце, або сир. Пачінку споживати якнайчастіше — три рази на тиждень.

Вітамін „Д" — 400 юнитс споживати кожноденно зимовою порою; всі діти, так само і матері, які сподіваються немовлят, або плекають немовлят грудьми повинні брати вітамін „Д". Зимою з поживи тяжко здобути досить вітаміну „Д" для здоровя дітей. Вітамін „Д" є в рибячий оливі та в жовтку з яйця.

Український струдель

1 яйце, ½ ложечки соли, 1½ горнят води, муки, рум. бренді або ванілії, яблука.

Тісто: Яйце, сіль, воду і стільки муки, щоб замісити вільне тісто як на пироги. До тіста додати руму бренді або ванілії. Добре вимісити. Накрити тісто теплим рушничком аж поки не стане вільне. Розтягати тісто тонесенько як папір, на застеленім столі або на подушці і присушувати. Кінці де є грубе тісто обтяти ножицями. Посмарувати тісто топленим маслом накладати дрібно січених яблук приготованих так як на пай, звивати. Звиваний струдель покласти в бляху поляти маслом і пекти.

ДОДАТОК. До тіста можна давати замість яблук пересмажений мак з медом і маслом або сир приготований як до налисників. Також можна дати капусту приготовану як до капустяних налисників.

Какаовий торт

1 ложку масла (з верхом), 1 шклянку цукру, 1 ложку какао, 2 яєць, 4 ложки молока, 2 ложечки порошку до печива (бейкон павдер), 1 ложечку ванілії, 2 гор. муки.

Утерти масло і додавати цукор какао і жовтки. Добре перетерти. Додати молоко і муку пересіяну з порошком до печива. На кінці замішати вбиту піну з білків. Пекти в добре намащеній блясі.

Другого дня перекроїти поперек острим ножем і скропити овочевим соком (яким хто бажає). Переложити мармелядою або оріховою масою (терті оріхи з цукром і білком). Верх легко помастити мармелядою і посипати січеними оріхами.

Моделює добр. Мельничук.
Суконка із синього шовку. Взір з Сокальщини. Кольори можно дати такі як на взорі, або вложити по своїму смаку.

Приготовила А. Семчук

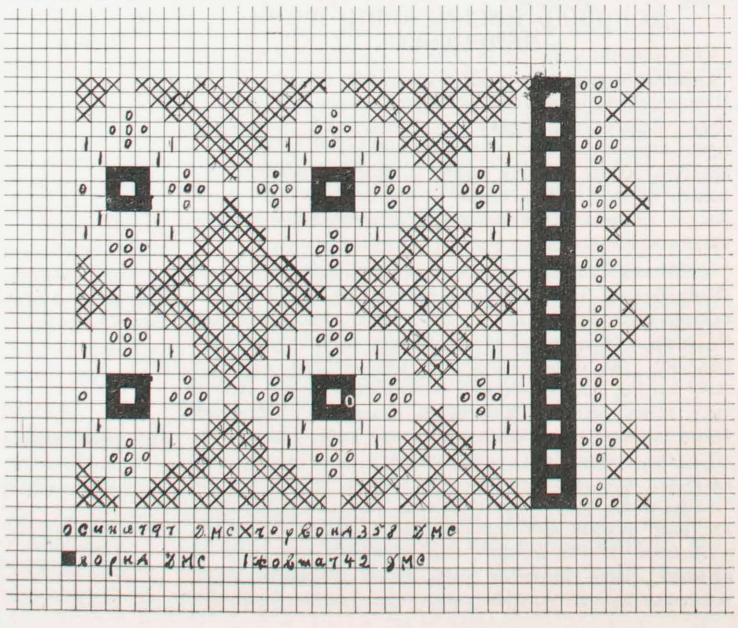

ВИВЧАЙТЕ АНГЛІЙСЬКУ АБО ФРАНЦУЗЬКУ МОВУ

Не може бути нічого важливійшого для вас, ніж найскорше й найліпше вивчити мову тієї країни, у якій живете — англійську або французьку. Це необхідне для вашого успіху в Канаді.

— **Знаючи французьку або англійську мову, ви зможете легше нав'язувати нові знайомства та здобувати друзів, робити закупи в крамницях, полагоджувати справи в урядових установах та користуватись усякими послугами, які вам належать як членові місцевої громади.**

— **Знання англійської або французької мови значно підвищить вартість ваших кваліфікацій та вашого досвіду в очах вашого працедавця.**

— **У багатьох випадках підвищення в праці залежить у великій мірі від уміння говорити, читати й писати плинно англійською або французькою мовою.**

— **Якщо ви добре володієте англійською або французькою мовою, вам буде легше скористати з багатьох технічних курсів для підвищення кваліфікацій.**

— **Ви зобов'язані знати англійську або французьку мову, щоб стати канадським громадянином.**

Вечірні курси англійської або французької мови є майже в кожній місцевості. За інформаціями про ці курси звертайтеся до директора місцевої школи, до найближчого урядовця уряду громадянства та імміграції, вашого священика або до цього журналу.

Чому б Вам не зареєструватися сьогодні ?

РЕНЕ ТРЕМБЛЕЙ
Міністер Громадянства та Імміграції

P 28C JAN 65
MISKEW MRS P A /HOSP/
12608-66 AVE
EDMONTON ALTA

ДОКІЯ ГУМЕННА

СКАРГА МАЙБУТНЬОМУ

РОМАН

Ювілейне видання, присвячене 150-літтю Т. Шевченка. 320 стор. Тверда оправа.

Ціна 5 дол.

З незалежних причин ця праця з'являється у світ через 8 років після виходу роману-хроніки „Хрещатий Яр", що є, власне, продовженням роману „Скарга Майбутньому".

Читачів, зацікавлених мати цілість і додати до „Хрещатого Яру" „Скаргу Майбутньому", просимо звернутися на нижче подану адресу не відкладаючи, бо пізніше цієї книжки може вже й не бути: фінансова неспроможність оплати друку та відсутність місця для зберігання видань примусили видати „Скаргу Майбутньому" меншим накладом, ніж „Хрещатий Яр", з тим, щоб книжку відразу ж і розіслати.

Замовлення й оплату слати на адресу:

D. HUMENNA
c/o The Ukrainian Academy
of Arts & Sciences in the U.S. Inc.
206 West, 100th Str.
New York, N.Y. 10025, U.S.A.

ТИМ, ЩО ЛЮБЛЯТЬ ВИШИВАТИ

UKRAINIAN EMBROIDERY DESIGNS AND STITCHES

Опрацювала Анастасія Рурик

так називається книжка вишивок і стібів, написана в англійській мові. Багато ілюстрована, 12 сторінок взорів вишивок, 8 з них в кольорах, багато ілюстрованих взірців на вишивання декоративних подушок, обрусів, доріжок, рушничків з показником кольорів ниток. Є взори вишивок полтавського вирізування, роблення мережок. Стіби показують як легко навчитись вишивати гладдю, низинкою, яворівкою та багато інших стібів.

Книжка має 130 сторін друку, широкий формат, вигідний для розміщення взорів, спеціяльна оправа, щоб книжка легко відкривалась.

Книжку видав Союз Українок Канади.

Продається по $4.00 з пересилкою.

Замовлення разом з грішми висилайте на адресу:

UKRAINIAN WOMEN'S ASS'N OF CANADA
624 Upper Ottawa St.,
Hamilton, Ont.

Ви можете набути в нас книжку

„УКРАЇНСЬКА ЖІНКА В ХОРЕОГРАФІЇ"

Марії Пастернакової

Є це рідкісна книжка про танцювальне мистецтво. Познайомтесь з культурою танцю, його прадавньою історією, його етапами, народніми танцями, клясичнимм балетом і мистецьким модерним танцем, пізнайте сучасних українських балерин, що здобувають місце, хоч і на чужих сценах, але з українським імям, балетах.

Книжка здобула широкий відгомін у пресі, поважне число прихильних рецензій були поміщені в різних часописах і журналах. Видання дуже гарне, на добрім папері, багато ілюстрована. Стор. 215.

Ціна $3.00 з пересилкою.

Замовлення слати:

UKRAINIAN WOMEN'S ASS'N OF CANADA
624 Upper Ottawa St.,
Hamilton, Ont.

RELAX MRS. HOUSEWIFE!

Enjoy a visit in our coffee shop while shopping. No need to bake this weekend, just phone or stop in. We'll have a wonderful array of cakes, cookies, pies and pastries.

HARRY'S BAKERY

Phone: 2 - 2343 **Kamsack, Sask.**

ТРИ СИЛЬВЕТКИ

В цій книжці широко описано про життя і творчий шлях Марка Вовчка, Л. Українки і О. Кобилянської. Поручуємо „Три сильветки для прочитання членкам, для тих, що будуть готовити реферати, для спільного читання на вечорах.

Цю книжку опрацював кілька років тому проф. Леонід Білецький. До редакції „Промінь" звертаються поодинокі читачі за інформаціями за подібними матеріялами. Щиро поручаємо її всім зацікавленим

Ціна її $1.50.

Замовляйте

UKRAINIAN WOMEN'S ASS'N OF CANADA
624 Upper Ottawa St.,
Hamilton, Ont.